

UZASADNIENIE

1. Uzasadnienie ogólne

Po przemianie ustrojowej w 1989 r. rozwój sektora kultury nie był tak dynamiczny, jak można by tego oczekiwać po uwolnieniu się od komunistycznej cenzury i zagwarantowaniu wykonawcom artystycznej niezależności. Nieprecyzyjne i niejasne regulacje prawne oraz stopniowa utrata dostępu artystów do podstawowych zdobyczy cywilizacyjnych – takich jak prawo do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych – to okoliczności oddalające nasz kraj od tych, które prowadzą świadomą i aktywną politykę kulturalną.

Dostęp do dóbr kultury oraz swoboda działalności artystycznej to szczególnie ważne aspekty funkcjonowania społeczeństwa, determinujące wiele aspektów życia, łącznie z dynamiką wzrostu ekonomicznego i zamożności obywateli – obydwa te prawa zapewnia Konstytucja RP (odpowiednio w art. 6 i 73), która jednocześnie gwarantuje wszystkim obywatelom dostęp do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych (odpowiednio art. 67 i 68).

Ocena obecnego stanu kultury polskiej wskazuje, że ww. normy konstytucyjne nie są wypełniane w sposób należyty. Dostęp do dóbr kultury ma często charakter wyspowy, a oferta kulturalna w mniejszych miejscowościach jest niewystarczająca.

W Polsce **liczba osób zawodowo wykonujących działalność artystyczną to łącznie z absolwentami szkolnictwa artystycznego ok. 67 000**, a sytuacja ekonomiczna większości z nich jest trudna lub bardzo trudna. Około 60% ma przychody poniżej średniej krajowej, a ok. 30% poniżej minimalnego wynagrodzenia, z czego zmuszeni są samodzielnie opłacać ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Jednocześnie dedykowany im system ubezpieczeń **wymaga opłacania wyższych składek ubezpieczeniowych niż w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą** (mimo że i artystów, i przedsiębiorców obowiązują identyczne składki bazowe, to ci pierwsi pozbawieni są choćby ulg na start, ulg przyznawanych mikroprzedsiębiorcom itp.). Ponieważ jedynie mniej niż 13,9% tej grupy zawodowej pozostaje w stosunku pracy, duża część artystów albo w ogóle nie jest ubezpieczona, albo korzysta z ubezpieczenia przez pracodawcę członka rodziny, albo uczestniczy w patologicznych rozwiązaniach z zakresu „szarej strefy” (np. poprzez zawieranie fikcyjnych umów). Na specyfikę zawodów artystycznych w tym zakresie zwrócił uwagę Parlament Europejski w Rezolucji z 7 czerwca 2007 w sprawie społecznego statusu artystów, w której zaapelował do państw członkowskich o wdrożenie rozwiązań umożliwiających m.in. zabezpieczenie socjalne artystów i ich ubezpieczenie zdrowotne.

Skala, intensywność i fundamentalny charakter postulatów licznych środowisk artystycznych (niezależnie od preferowanych języków sztuki, głoszonych światopoglądów czy sympatii politycznych) skłoniły kierownictwo MKiDN do zorganizowania ogólnopolskiej debaty pod nazwą Ogólnopolskiej Konferencji Kultury (OKK).

Ogólnopolska Konferencja Kultury była największym tego typu przedsięwzięciem w historii prowadzenia polityki kulturalnej w Polsce. W jej ramach do debaty zaproszono reprezentantów wszystkich środowisk artystycznych i profesji (muzyki, tańca, teatru, sztuk plastycznych i sztuk ludowych, z poszerzeniem o literaturę i sztuki filmowe), zapewniając pełną reprezentatywność zawodów artystycznych. Obrady odbyły się w różnych regionach

kraju (od Rzeszowa po Szczecin, od Wrocławia po Olsztyn), oddano głos przedstawicielom zarówno samych artystów, organizacji twórczych oraz instytucji kultury, jak i samorządów terytorialnych, urzędów czy biznesu, a także zagwarantowano powszechność dyskusji (w sesjach konferencji wystąpiło ponad 300 osób reprezentujących ponad 230 podmiotów).

Równoległe z debatą w ramach OKK zamówiono **badanie liczebności oraz zatrudnienia i przychodów artystów, przeprowadzone przez niezależny zespół badawczy Uniwersytetu SWPS pod kierunkiem prof. Doroty Ilczuk**. W badaniu, oprócz analizy dostępnych danych, zastosowano metodę anonimowych obszernych ankiet. Uzyskano rekordową liczbę ponad 5 tysięcy ankiet (próbę wyniosła niemal 8% całej populacji), co stało się podstawą do świadomego modelowania projektowanych rozwiązań oraz określania skutków regulacji.

Z badań wynika następująca szacunkowa liczebność poszczególnych profesji artystycznych:

- film 3 580 osób,
- literatura 2 830 osób,
- muzyka 19 100 osób,
- taniec 2 380 osób,
- teatr 5 750 osób,
- sztuki plastyczne 12 005 osób,
- twórczość ludowa 1 475 osób,
- architektura 12 500 osób,
- interdyscyplinarne 350 osób.

Zgromadzone dane potwierdziły duże zróżnicowanie przychodów w ramach całej grupy zawodowej: bardzo wysokie zarobki pojedynczych osób (maksymalnie 1% przypadków) i pozostawanie poniżej granicy ubóstwa przez niemal 1/3 artystów, czego konsekwencją stanowi wyłączenie tych ostatnich z dostępnego systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych.

W efekcie przeprowadzonej konferencji, dalszych konsultacji i badań **opracowano nowy akt prawny, kompleksowo regulujący kwestie dotyczące artystów zawodowych. Ustawa o uprawnieniach artysty zawodowego m.in.:**

- 1) definiuje kategorię artystów zawodowych i ich działalność, a także ich uprawnienia, umożliwiając precyzyjne dostosowanie rozwiązań do ich potrzeb,
- 2) reguluje procedury uzyskania, poświadczania i utrwalania uprawnień artysty zawodowego na podstawie dorobku potwierdzonego przez organizacje reprezentatywne dla środowisk artystycznych lub wykształcenia artystycznego, a także przychodów z działalności artystycznej,
- 3) określa zasady dostępu artystów do systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych dostosowane do funkcjonowania systemu ubezpieczeń (każdy artysta, który nie ma tytułu z innego źródła, np. działalności gospodarczej czy stosunku pracy, opłaca składki na poziomie tych odpowiadających płacy minimalnej),
- 4) tworzy dedykowany fundusz wsparcia składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne dla najmniej zarabiających osób mających uprawnienia artysty (dopłaty od 20% do 80% wysokości składek),
- 5) wskazuje źródła finansowania ww. funduszu (głównym źródłem są środki pozabudżetowe, przy gwarancji budżetu państwa),

- 6) wprowadza Kartę Artysty (na wzór Karty Dużej Rodziny) umożliwiającą tworzenie pakietów, udogodnień, ulg i ofert adresowanych do tej grupy społecznej,
- 7) ustanawia operatora, tj. Polską Izbę Artystów – podmiot funkcjonujący we wspomnianej formule typu quango, będący państwową osobą prawną – w której Radzie zasiądą przedstawiciele organizacji reprezentujących artystów, ministerstwa kultury i pracy oraz ZUS.

W ramach projektowanej regulacji definiuje się nową kategorię prawną – artysty zawodowego – której przyznaje się uprawnienia bez względu na to, czy w świetle prawa autorskiego danej osobie przynależą prawa twórcy, czy prawa pokrewne do wykonywanego dzieła sztuki (utworu). Jednocześnie większa część regulacji ma na celu scharakteryzowanie owej specyficznej grupy zawodowej za pomocą definicji samego artysty zawodowego, działalności artystycznej i czynności koniecznych do zaistnienia w systemie przygotowanym dla artystów zawodowych. Z założenia regulacja ta obejmuje jedynie osoby czynnie i profesjonalnie wykonujące zawody artystyczne.

Ponieważ lista zawodów jest długa, a zajęcia w ich ramach nader zróżnicowane (artystą jest zarówno poeta, rzeźbiarz, jak i tancerz baletowy), ponadto przekształcenia języków sztuki współczesnej postępują dynamicznie, **zaproponowano nowatorskie rozwiązanie: ideę tzw. quango (ang.: quasi-governmental), czyli podmiotu, który łączy stabilność państwowej osoby prawnej i gwarancję finansów publicznych z wysokim stopniem samorządności oraz samoregulacji przez czynniki społeczne, a także z czynnikiem rynkowym (poprzez wykorzystanie części środków pochodzących z opłaty za dozwolony użytek utworów chronionych, tzw. opłaty reprograficznej).**

Zgodnie z projektem definiowanie czynności koniecznych do uznania działalności artystycznej za profesjonalną pozostaje w gestii organizacji artystów, jednak uwypuklony jest czynnik istnienia na rynku, gdyż podstawową ścieżką aktualizacji uprawnień jest wskazanie dochodów z działalności artystycznej. Organizacje artystów biorą pod uwagę zalecenia Rady Polskiej Izby Artystów – organu, w którym przewagę (2/3 delegatów) również mają środowiska artystyczne. **Projektodawca powierza zatem znaczącą odpowiedzialność środowiskom artystów zawodowych, co wynika wprost z postulatów tych ostatnich, jednocześnie wpisując proponowane rozwiązania w obowiązujący system prawny, zarówno w zakresie prawa administracyjnego, finansów publicznych, prawa podatkowego, ubezpieczeń społecznych oraz zdrowotnych, jak i prawa autorskiego.**

Zadaniem Polskiej Izby Artystów będzie negocjowanie z ubezpieczycielami, organizatorami, instytucjami kultury, samorządami i innymi podmiotami, rozwiązań odpowiadających na najbardziej pilne potrzeby środowisk artystycznych i jednocześnie nie obciążających administracji rządowej ani budżetu państwa tam, gdzie nie jest to konieczne.

Ustawa jest „transparentna” dla systemu ubezpieczeń społecznych tj. dostosowuje się do rozwiązań już istniejących w systemie. Sposób ubezpieczenia zależy od rodzaju działalności w ramach której artysta uzyskuje przychody. **Osoby pozostające w stosunku pracy lub prowadzące działalność gospodarczą obowiązują przepisy ogólne, natomiast artystom nieposiadającym umów o pracę i nieprowadzącym działalności gospodarczej dedykowane jest szczególne rozwiązanie** będące modyfikacją obecnie istniejącego. Utrzymano obowiązującą aktualnie **zasadę obowiązkowych zryczałtowanych składek na ubezpieczenia społ. opłacanych przez artystę,** jednak z uwagi na fakt, że obecne rozwiązania przekraczają

możliwości finansowe olbrzymiej większości tej grupy zawodowej (z obecnego systemu korzysta ca. 400 osób), **obniżono podstawę naliczania składek do wysokości płacy minimalnej**, zatem kwoty istniejącej już w systemie ubezpieczeń społ. (w roku 2021 jest to kwota 1191,96 zł miesięcznie). Jednocześnie **artyści, których łączne dochody z wszystkich źródeł (wliczając te spoza działalności artystycznej) nie przekraczają 80% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej** (co zgodnie z danymi Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych oznacza poziom bliski minimum socjalnego 3-os. gospodarstwa pracowniczego) **otrzymują na osobiste konta ubezpieczeń społecznych dopłatę w wysokości 20%-80% składki, zależnie od dochodów**. Pozostałą kwotę wpłacają samodzielnie. Szczegółowe progi dochodów i wielkości procentowe dopłat reguluje minister właściwy dla kultury i dziedzictwa narodowego w rozporządzeniu. **Dopłaty finansowane są z Funduszu Wsparcia Artystów Zawodowych**.

Jednocześnie umowy zlecenia artystów zawodowych dotyczące działalności artystycznej zostają zwolnione ze składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, aby uniknąć podwójnego oskładkowania tych samych umów artystów, którzy samodzielnie ubezpieczają się w ramach systemu, a więc nie prowadzą działalności gospodarczej i nie pozostają w stosunku pracy. Wszystkie przychody z działalności artystycznej takich osób będą pochodzić z umów zlecenie i/lub umów o dzieło. Oskładkowanie owych umów powodowałoby podwójne pobieranie składek: (1) zryczałtowanych wpłacanych przez artystę oraz (2) potrącanych z podstawowych źródeł jego przychodów, co w obecnej sytuacji rynkowej powodowałoby zbyt duże obciążenie artystów kosztami ubezpieczeń.

Projektodawcy zakładają, że taki kształt systemu umożliwi ubezpieczenie większości artystów zawodowych, co w efekcie spowoduje znaczne zwiększenie wpływów na konta ubezpieczeń społecznych tej grupy zawodowej, gdyż obecnie poważna jej część w ogóle nie ma żadnych składek albo ich wysokość jest marginalna.

Jednocześnie **projekt ustawy zakłada, że każda działalność artystyczna ma charakter twórczy, bez względu na fakt czy w świetle prawa autorskiego artyście przysługują prawa majątkowe („twórcy”) czy prawa pokrewne („wykonawcy”)**. Założenie to wynika z większości obowiązujących w świecie zachodnim definicji sztuki, z uwzględnieniem sztuk performatywnych. Dotychczasowy brak takich rozwiązań w prawie polskim powoduje szereg interpretacji prawnych, w tym Sądu Najwyższego, budzących uzasadniony sprzeciw samych artystów i przedstawicieli instytucji artystycznych. Projektowana regulacja dostosowuje zatem prawo do powszechnego rozumienia natury działalności artystycznej, zarówno w procesie tworzenia dzieła, jego wykonania, jak i przygotowania. Konsekwencją powyższej interpretacji jest **wprowadzenie 50% kosztów uzyskania przychodu z działalności artystycznej dla wszystkich artystów zawodowych**.

Spodziewany roczny koszt funkcjonowania Polskiej Izby Artystów to ok. 7 mln zł. **Podstawowym źródłem finansowania systemu wsparcia dla artystów jest tzw. opłata reprograficzna, czyli opłata od urzędzeń umożliwiających dozwolony użytek utworów chronionych, obecnie uregulowana w Polsce w sposób nieodpowiedni** (Art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). W większości krajów europejskich opłatą objęte są nowoczesne urządzenia (komputery, tablety, smartfony) i nośniki pamięci (dyski, pendrive’y), a od 25 do 50% wpływów przeznaczane jest na dedykowane fundusze wspierające artystów, w efekcie np. w Niemczech wpływy z opłaty jedynie od urzędzeń audio-video i czystych

nośników wynoszą ponad 330 mln EUR rocznie. W Polsce analogiczna opłata dotyczy w szczególności magnetofonów i magnetowidów, a roczne wpływy nie przekraczają 1,7 mln EUR rocznie i maleją, brak też jakichkolwiek funduszy wsparcia (dane wg raportu CISAC z grudnia 2020 r.).

W wyniku wprowadzenia regulacji poziom wpływów z opłaty na rzecz Funduszu Wsparcia Artystów Zawodowych osiągnie rząd 300 mln zł w 2022 r.. Z uwagi na rynkowy charakter proponowanego mechanizmu i brak gwarancji stabilności wpływów projekt ustawy zakłada gwarancję funduszu z budżetu państwa w wysokości nieprzekraczającej 100 mln zł rocznie.

1. Uzasadnienie szczegółowe

Treść normatywna aktu została poprzedzona preambułą, w której podkreślono szczególnie istotną rolę artystów dla polskiej kultury i gospodarki.

W art. 1 projektu wskazano, jaka materia jest regulowana w ustawie. Są to kwestie dotyczące:

- ustroju i organizacji Polskiej Izby Artystów;
- statusu i zadań organizacji reprezentatywnych;
- zasad i sposobu potwierdzania uprawnień artysty zawodowego;
- zasad i sposobu aktualizacji uprawnień artysty zawodowego;
- uprawnień przysługujących artystom zawodowym.

W art. 2 projektu umieszczony został słowniczek pojęć używanych w ustawie. Zdefiniowane zostały pojęcia:

- artysty zawodowego – jako osoby wykonującej zawód artystyczny z potwierdzonymi uprawnieniami artysty zawodowego;
- zawodu artystycznego – jako działalności twórczej lub wykonawstwa artystycznego w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o Prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1231), w tym obejmujących czynności związane z powstawaniem dzieła, między innymi próby do występów i same występy, prowadzone w następujących dziedzinach: architekturze, muzyce, sztukach wizualnych, sztukach performatywnych, teatrze, filmie, literaturze, tańcu, twórczości ludowej. Tak sformułowana definicja z jednej strony opiera się na pojęciach precyzyjnie zdefiniowanych w ustawie i orzecznictwie do ustawy – Prawo autorskie, a z drugiej podkreśla, że działalność twórcza obejmuje również czynności związane z powstawaniem dzieła je poprzedzające, takie jak próby. Ponadto w definicji wskazane zostały dziedziny działalności artystycznej, które przy wydawaniu rozporządzenia dotyczącego zawodów artystycznych dla których mierzona jest reprezentatywność będą determinować treść rozporządzenia. Lista zawodów artystycznych obejmuje grafika komputerowego, ale nie obejmuje programisty czy programisty baz danych. Zatem twórca programów komputerowych w zakresie graficznym będzie mógł uzyskać uprawnienia artysty zawodowego.;
- przeciętnego miesięcznego dochodu – jako przeciętnego miesięcznego dochodu w rozumieniu ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111) uzyskanego w poprzednim roku kalendarzowym,
- organizacji – stowarzyszenia lub związku zawodowego, wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, zrzeszających w większości osoby wykonujące zawód artystyczny;

- organizacji reprezentatywnej – jako wyżej zdefiniowanej organizacji, obsługującej ponad 10% artystów zawodowych działających w danym zawodzie artystycznym, dla którego mierzona jest reprezentatywność, lub jeżeli nie ma tak licznej organizacji, organizacji obsługująca największą liczbę artystów zawodowych w danym zawodzie artystycznym, dla którego mierzona jest reprezentatywność. W definicji tej zdecydowano się na stosunkowo niski próg ustalania reprezentatywności rozumiejąc, że organizacje w środowisku są podzielone i rozproszone, oraz by dać artystom zawodowym większy wybór przy wyborze obsługujących ich organizacji reprezentatywnych.

W art. 3 projektu zostało wskazane, że Polska Izba Artystów jest państwową osobą prawną, której siedzibą jest m. st. Warszawa. Jej organizacja wewnętrzna oraz tryb pracy organów mają być określone w drodze zarządzenia przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. W artykule tym zostało również wskazane, że w zakresie prowadzonej działalności, o której mowa w art. 28-45 (a więc wydawania decyzji administracyjnych oraz dysponowania Funduszem Wsparcia), Izbie przysługują środki prawne właściwe organom administracji państwowej.

W art. 4 projektu wskazane zostały zadania Polskiej Izby Artystów. Zgodnie z nim do zadań Izby ma należeć:

- 1) rozpatrywanie spraw związanych z potwierdzaniem lub aktualizacją uprawnień artysty zawodowego;
- 2) rozpatrywanie spraw związanych z przyznawaniem artystom zawodowym dopłaty do składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, zwanej dalej „Dopłatą”;
- 3) prowadzenie systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 37;
- 4) wydawanie artystom zawodowym karty artysty zawodowego, zwanej dalej „Kartą” i zajmowanie się sprawami związanymi z Kartą;
- 5) prowadzenie wyodrębnionego rachunku bankowego - Funduszu Wsparcia, o którym mowa w art. 40.
- 6) udzielanie ze środków Funduszu Wsparcia:
 - a) dopłaty do składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne dla artystów zawodowych, zwanej dalej „Dopłatą”,
 - b) wsparcia socjalnego dla artystów zawodowych,
 - c) stypendiów dla wyróżniających się artystów zawodowych,
- 7) prowadzenie badań naukowych dotyczących artystów zawodowych.

W art. 5 projektu wskazano, że nadzór nad Polską izbą Artysty ma sprawować minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Nadzór ma obejmować nadzór nad zgodnością działań Izby z przepisami prawa i statutem, realizacją przez Izbę zadań określonych w ustawie (w jej art. 4) oraz nad prawidłowością wydatkowania środków publicznych. Minister będzie miał prawo do wglądu do dokumentów Izby i żądania od jej Dyrektora niezbędnych informacji. Kontrolę w ramach nadzoru ma być przeprowadzana na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. 2020 r. poz. 224), a Dyrektor Izby i Rada Izby będą zobowiązani do realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych w ramach realizacji nadzoru.

Zgodnie z projektem, w razie uporczywego łamania przepisów ustawy przez organy Izby, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, będzie mógł wydać postanowienie rozwiązujące organy Izby. Postanowienie takie będzie mogło być wydane po

uprzednim przedstawieniu zarzutów Dyrektorowi Izby lub Radzie Izby i wezwaniu do przedstawienia wyjaśnień. Rozwiązanie organów Izby będzie wywoływać skutek po upływie 3 miesięcy od wydania postanowienia. W tym czasie przeprowadzane muszą być, zgodnie z projektem, czynności zmierzające do wyłonienia nowych organów Izby na zasadach określonych w ustawie. Rozwiązanie to ma stanowić zabezpieczenie na wypadek nadzwyczajnego naruszania przepisów prawa przez organy izby. Minister, jako organ nadzoru nad Izbą, musi dysponować jakimś instrumentem nadzoru, którego będzie mógł użyć w sytuacji rażącego łamania przepisów ustawy przez jej organy. Zdecydowano się na ich solidarną odpowiedzialność, ponieważ w przypadku łamania przepisów w ww. sposób przez Dyrektora odpowiedzialność spada również na kontrolującą go Radę. Z kolei dyrektor powołany przez zdymisjonowaną (rozwiązaną) radę traci swoją legitymację do działania. Z tego względu zdecydowano się na solidarne rozwiązanie obu organów. Jednocześnie jest ono zawieszane przez okres 3 miesięcy, aby możliwe było wybranie nowych organów i zachowanie ciągłości działalności Izby.

Zgodnie z art. 6 ustawy, organami Polskiej Izby Artystów są Dyrektor Izby oraz Rada Izby.

W art. 7-12 projektu opisany został sposób wyłaniania Rady Izby oraz jej zadania. W skład Rady Izby ma wchodzić:

- 1) 14 członków wybranych przez organizacje reprezentatywne, powoływanych na okres kadencji
- 2) 5 członków wskazywanych i odwoływanych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 3) 1 członek wskazany i odwoływany przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego;
- 4) 1 członek wskazany i odwoływany przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 5) Izba ma być organem kadencyjnym (kadencja ma wynosić 4 lata). Funkcję członka Rady Izby będzie można sprawować maksymalnie przez dwie kadencje.
- 6) Zgodnie z art. 9 Członkiem Rady Izby będzie mogła być osoba, która:
- 7) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw publicznych;
- 8) posiada wiedzę lub doświadczenie zawodowe związane z działalnością twórczą lub wykonawstwem artystycznym;
- 9) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Środowiska artystyczne będą miały decydujący wpływ na działanie Rady Izby, dysponując znaczną większością głosów w porównaniu do strony rządowej (14:7).

W związku z koniecznością zapewnienia reprezentatywności w radzie zarówno dla organizacji dużych, reprezentujących liczne branże artystyczne, jak również mniejsze organizacje, reprezentujące mniej liczne zawody, zdecydowano się o podziale 14 miejsc przypadających artystom na 2 pule. Pierwszą 7-osobową pulą będzie wybierana przez organizacje najliczniejsze (według prognozy ustalonego w akcie wykonawczym wydawanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego), a druga 7-osobowa pula przez pozostałe (mniejsze) organizacje.

Próg liczebności decydujący o zaliczeniu do poszczególnych kategorii oraz tryb przeprowadzenia samych wyborów będzie wyznaczany w drodze aktu wykonawczego przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 20 projektu).

Określenie progu na poziomie ustawy nie jest możliwe, nie jest bowiem wiadome projektodawcom jak liczne okażą się organizacje reprezentatywne. Prawdopodobnie na skutek atrakcyjności projektowanych rozwiązań ich liczebność będzie rosła, w efekcie czego wartość określona w progu będzie musiała być kilkakrotnie zmieniona do czasu ustabilizowania się całego stworzonego systemu.

Organizacje reprezentatywne będą brały udział w wyborach członków Rady Izby przez swoich przedstawicieli, wyznaczonych przez każdą organizację reprezentatywną w sposób określony na walnym zebraniu członków. Każda organizacja reprezentatywna będzie mogła wyznaczyć jednego przedstawiciela, dysponującego jednym głosem. Wybór przedstawiciela w głosowaniu ma być równoznaczny z jego powołaniem w skład Rady Izby.

Członkostwo w Radzie Izby kandydata wybranego przez organizacje reprezentatywne będzie mogło wygasnąć przed upływem kadencji wyłącznie z powodu

- 1) rezygnacji członka Rady Izby złożonej na piśmie Przewodniczącemu Rady Izby;
- 2) śmierci członka Rady Izby;
- 3) niemożności sprawowania funkcji członka Rady Izby z powodu długotrwałej choroby stwierdzonej zaświadczeniem lekarskim
- 4) nie wypełniania wymogów określonych dla niego w art. 9 ustawy.

W przypadkach wygaśnięcia członkostwa, nowego przedstawiciela będzie powoływać będzie się na podstawie odpowiednich przepisów (powołanie lub wybór) na okres do końca kadencji Rady Izby.

Pracami Rady Izby, zgodnie z art. 11 projektu, będzie kierował jej przewodniczący, wybierany zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu Rady Izby. Przewodniczący będzie wskazywał wiceprzewodniczącego Rady Izby, który będzie go zastępował w trakcie jego nieobecności. Na same posiedzenie Rady Izby Przewodniczący będzie mógł zapraszać inne osoby, o ile jest to wskazane dla realizacji zadań Rady Izby np. uznanych ekspertów w konkretnej branży artystycznej. Wysokość wynagrodzenia członka Rady Polskiej Izby Artystów będzie określona w akcie wykonawczym wydawanym na podstawie art. 20 ustawy. Przewodniczący będzie odpowiedzialny, po podjęciu stosownej uchwały przez Radę Izby, za podpisywanie aktów, decyzji i dokumentów wydawanych przez Radę Izby.

Zgodnie z art. 12 projektu do zadań Rady Izby należy:

- 1) wydawanie decyzji w sprawie potwierdzania lub uaktualniania uprawnień artysty zawodowego;
- 2) pełnienie roli organu drugiej instancji przy wydawaniu poświadczeń, o których mowa w art. 23;
- 3) wybór, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Dyrektora Izby;
- 4) kontrola organizacji reprezentatywnych w zakresie realizacji uprawnień organizacji reprezentatywnych, o których mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1;
- 5) wydawanie zaleceń dla organizacji reprezentatywnych w sprawie potwierdzania udokumentowanego dorobku artystycznego dla poszczególnych zawodów artystycznych.

Z powyższej listy zadań jasno wynika, że to Rada Izby, w której dominującą rolę będą odgrywały środowiska artystyczne, będzie pełniła główną rolę we wszystkich czynnościach

związanych z potwierdzaniem uprawnień artysty zawodowego. Przyjęcie takiego rozwiązania podkreśla niezależność izby.

Jak już wyżej wskazano, Dyrektora Polskiej Izby Artystów wybiera Rada Izby na 4-letnią kadencję, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Zgodnie z art. 13 projektu robi to zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu Rady spośród dwóch kandydatów, wyłonionych w drodze konkursu. Dyrektor Izby będzie mógł powołać nie więcej niż dwóch swoich zastępców i wyznaczyć zakres ich zadań. W każdej chwili będzie on mógł ich odwołać. Zgodnie z projektowanym art. 17 konkurs będzie ogłaszany przez Radę Izby. Rada będzie też określała regulamin samego konkursu, a informację o konkursie będą musiały zostać umieszczone na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej Izby oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Rada Polskiej Izby Artystów będzie odwoływała Dyrektora Izby w przypadku:

- 1) rezygnacji ze stanowiska;
- 2) zaprzestania spełniania wymagań, o których mowa w art. 14 ust. 1 pkt 1 i 4-6;
- 3) z powodu choroby trwale uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków.

Ponadto Rada Izby będzie mogła odwołać dyrektora, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jeżeli nienależycie wykonuje on obowiązki związane z pełnioną funkcją.

W sytuacji odwołania dyrektora, Rada Izby powierza zastępcy Dyrektora Izby lub innej osobie pełnienie obowiązków Dyrektora Izby do czasu powołania nowego Dyrektora Izby.

W art. 14 projektu określone zostały wymagania dla dyrektora Polskiej Izby Artystów. Może nim być osoba, która:

- 1) korzysta z pełni praw publicznych;
- 2) posiada wykształcenie wyższe magisterskie;
- 3) posiada co najmniej 3-letnie doświadczenie w zarządzaniu oraz wiedzę lub doświadczenie zawodowe związane z działalnością twórczą lub wykonawstwem artystycznym;
- 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 5) nie została ukarana zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, o którym mowa w art. 31 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1440, z późn. zm);
- 6) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracowała i nie służyła w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 306, z późn. zm.) oraz nie współpracowała z tymi organami.

Przepisy te odnoszą się odpowiednio również do zastępców dyrektora.

Powołanie dyrektora, zgodnie z art. 15 projektu, będzie stanowić nawiązanie stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1320).

Wynagrodzenie Dyrektora Izby będzie ustalał minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2136), a wynagrodzenie jego zastępców będzie ustalał sam Dyrektor Izby, po zasięgnięciu opinii Rady Izby.

Zgodnie z art. 16 do zadań i obowiązków Dyrektora Izby należeć ma w szczególności:

- 1) kierowanie pracami Izby;
- 2) reprezentowanie Izby na zewnątrz;
- 3) zapewnienie funkcjonowania i ciągłości pracy Izby;
- 4) podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy;
- 5) opracowywanie rocznego planu działania Izby;
- 6) opracowywanie projektu rocznego planu finansowego Izby;
- 7) opracowywanie rocznego sprawozdania finansowego Izby;
- 8) sporządzanie rocznego sprawozdania z działalności Izby;
- 9) sprawowanie zarządu nad mieniem Izby;
- 10) prowadzenie gospodarki finansowej Izby;
- 11) rozliczanie dotacji otrzymanych z budżetu państwa;
- 12) wydawanie decyzji w sprawie dopłaty do składek dla artystów zawodowych, zwanej dalej „Dopłatą”;
- 13) dysponowanie, w imieniu Izby, Funduszem Wsparcia Artystów Zawodowych, zwany dalej „Funduszem Wsparcia”;
- 14) wpisywanie organizacji do systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 37 ustawy;
- 15) wydawanie artystom Karty Artysty Zawodowego i zajmowanie się sprawami związanymi z kartą.

Z powyższego katalogu wynika, że zadania dyrektora będą podlegały głównie na administrowaniu bieżącą sprawą Izby, a ciężar merytorycznych prac i decyzji będzie spoczywał na radzie.

Kolejnym ważnym uprawnieniem Rady Izby będą jej uprawnienia kontrolne. Zasady korzystania z nich opisane w art. 18 i 19 projektu. Kontrola będzie przeprowadzana przez pracowników Polskiej Izby Artystów, na podstawie pisemnego upoważnienia, udzielonego przez Radę Izby. Osoby upoważnione do dokonywania kontroli będą uprawnione do żądania od organizacji reprezentatywnej pisemnych lub ustnych wyjaśnień, okazania dokumentów lub innych nośników informacji, a także udostępniania danych mających związek z przedmiotem kontroli. Z przeprowadzonej kontroli będzie sporządzany protokół. Członek organu zarządzającego uprawniony do reprezentowania kontrolowanej organizacji reprezentatywnej lub osoba przez niego upoważniona będą mogli, w terminie 14 dni od dnia podpisania protokołu, złożyć na piśmie wyjaśnienia albo zgłosić zastrzeżenia do treści protokołu. Po zakończeniu kontroli osoby przeprowadzające kontrolę będą sporządzać wystąpienie pokontrolne, zawierające ocenę stanu faktycznego wynikającą z ustaleń zawartych w protokole kontroli, w tym opis ustalonych uchybień, z uwzględnieniem przyczyn ich powstania, zakresu, skutków oraz osób odpowiedzialnych za ich powstanie, a także termin usunięcia uchybień, nie krótszy niż 30 dni od dnia doręczenia wystąpienia pokontrolnego. Całość przepisów dotyczących kontroli jest zbliżona pod względem kształtu i treści do kontroli organizacji działalności pożytku publicznego. Przepisy ukształtowano w sposób, który miał

maksymalnie ograniczyć ingerencje kontrolerów w działalność organizacji reprezentatywnych, a z drugiej strony dadzą szansę wykryć przypadki ewentualnych nieprawidłowości przy potwierdzaniu uprawnień artysty.

Rada Izby w ramach swoich uprawnień kontrolnych będzie miała prawo zwrócić się do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z wnioskiem o wykreślenie organizacji reprezentatywnej z listy organizacji reprezentatywnych na 1 rok, jeżeli: organizacja reprezentatywna nie przestrzega przepisów ustawy przy potwierdzaniu lub aktualizacji dorobku artystycznego albo organizacja reprezentatywna nie wydaje poświadczeń potwierdzających dorobek artystyczny we wskazanym w ustawie terminie. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego będzie wykreślał organizację reprezentatywną z listy organizacji reprezentatywnych, jeżeli z wniosku przekazanego przez Radę wynika, że łamało ono przepisy ustawy, w sposób określony w art. 19 ust. 1 sposób.

Tak ukształtowane uprawnienia kontrolne mają zagwarantować, że organizacje reprezentatywne nie będą potwierdzały uprawnień artysty w sposób fikcyjny, by zwiększyć ilość osób które reprezentują i że będą wykonywały swoje obowiązki w określonych w ustawie terminach, nie przeciągając nadmiernie procesu oceny dorobku artystycznego osoby ubiegającej się o potwierdzenie uprawnień artysty zawodowego.

Rozdział 3 projektu ustawy poświęcony jest organizacjom reprezentatywnym, ich uprawnieniom oraz zadaniom. Stworzenie organizacji i przekazanie znacznych merytorycznych uprawnień organizacjom reprezentatywnym ma na celu danie impulsu środowisku twórców oraz artystów wykonawców do organizowania się oraz samoregulacji. Dzięki przyjęciu takich rozwiązań możliwe będzie osiągnięcie celów regulacyjnych i rezultatów bez arbitralnego narzucania ich z góry przez administrację państwową.

W art. 21 ustęp 1 zostało wskazane, że organizacje reprezentatywne są uprawnione do:

- 1) potwierdzania udokumentowanego dorobku artystycznego zawodów artystycznych, dla których są reprezentatywne (tak więc organizacja reprezentatywna dla artystów fotografików nie będzie mogła potwierdzać uprawnień malarza);
- 2) wyboru przez swoich przedstawicieli członków Rady Izby, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1.

Artysta zawodowy będzie mógł być obsługiwany jednocześnie przez jedną organizację reprezentatywną. Przyjęto takie rozwiązanie, bo jest ono niezbędne do sprawnego obliczanie reprezentatywności poszczególnych organizacji. Podkreślić należy, że artysta zawodowy nie będzie musiał być członkiem obsługującej go organizacji reprezentatywnej. Będzie mógł także w każdej chwili zmienić obsługującą go organizację reprezentatywną.

W art. 22 projektu opisana została procedura wyboru organizacji reprezentatywnej i ogłaszania ich listy. Ma ona zagwarantować możliwość dopisywania do systemu nowych organizacji, a tym samym zwiększyć konkurencję między poszczególnymi organizacjami. W celu wpisania do systemu teleinformatycznego obsługiwanego przez Dyrektora Izby, organizacja będzie zwracać się z wnioskiem do Dyrektora Izby o uwzględnienie jej w systemie. Organizacja może wystąpić z wnioskiem nie wcześniej niż po 2 latach od uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Celem tego obostrzenia czasowego jest zagwarantowania, że o status organizacji reprezentatywnej nie będą ubiegały się organizacje efemeryczne, nie posiadające przynajmniej dwuletniej historii działalności. Dyrektor Izby, po zbadaniu spełniania przez organizację ustawowych przesłanek, wpisuje organizację do systemu i

umożliwia wybór tej organizacji przez artystów zawodowych, jako organizacji go obsługującej. Wybór artysty zawodowego obsługującej go organizacji wywołuje skutek natychmiastowy, chyba że organizacja nie uzyskała jeszcze statusu organizacji reprezentatywnej. W takiej sytuacji, zgodnie z art. 22. ust. 4, wybór będzie pozostawał zawieszony do czasu uzyskania przez organizację statusu organizacji reprezentatywnej. Dopiero w momencie osiągnięcia wymaganego progu wyborów dla danego zawodu (10% artystów zawodowych w danym zawodzie artystycznym) deklaracja wywoła skutek. Przyjęcia takiego rozwiązania było niezbędne by istniał mechanizm „wpuszczania” do systemu nowych organizacji.

Dyrektor Izby nie rzadziej niż raz na kwartał będzie badał, które organizacje spełniają kryteria reprezentatywności, na podstawie danych z systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 37 ustawy i informować o tym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Badanie będzie zatem mogło następować częściej i nie będzie procedurą skomplikowaną, ponieważ będzie polegało na automatycznym wygenerowaniu raportu z systemu. W oparciu o przekazane informacje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego będzie zamieszczał, nie rzadziej niż raz na kwartał, listę organizacji reprezentatywnych i zawodów, dla których organizacje te spełniają kryteria reprezentatywności, na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej urzędu, który go obsługuje.

W art. 23-26 projektu opisana została procedura potwierdzania dorobku artystycznego przez organizacje reprezentatywne. Zgodnie z art. 23, organizacja reprezentatywna potwierdza dorobek artystyczny na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Krąg podmiotów, które mogą złożyć wniosek jest zatem szeroki, co ma duże znaczenie przy artystach starszych lub ludowych. W celu ułatwienia samej procedury, wniosek będzie składany na określonym w drodze aktu wykonawczego wzorze. Wniosek będzie musiał zawierać dane osobowe osoby składającej wniosek i uzasadnienie potwierdzające jej dorobek artystyczny. Załączniki do niego będą stanowiły materiały stanowiące potwierdzenie dorobku artystycznego, w szczególności wykaz podjętych czynności artystycznych oraz zdigitalizowane wybrane utwory osoby ubiegającej się o potwierdzenie dorobku. Taka forma złożenia ograniczy ewentualne błędy formalne i proceduralne i uprości proces potwierdzania dorobku.

Organizacja reprezentatywna będzie miała, zgodnie z art. 23 ust. 3, dwa miesiące od dnia złożenia wniosku na wydanie poświadczenia, w którym potwierdza lub odmawia potwierdzenia dorobku artystycznego. Samo poświadczenie również będzie wydawane wg wzoru i zawierało uzasadnienie.

Zgodnie z ustępem 5 tego artykułu jedynie w uzasadnionych przypadkach, w szczególności jeżeli przedstawione przez artystę materiały wymagają uzupełnienia, termin na wydanie poświadczenia może zostać przedłużony o kolejne 2 miesiące.

Brak wydania poświadczenia w ustawowym terminie będzie stanowił dla osoby, która wystąpiła z wnioskiem, podstawę do zwrócenia się o wydanie poświadczenia bezpośrednio do Rady Polskiej Izby Artystów. Przepis ten, w połączeniu z przepisami dotyczącymi uprawnień kontrolnych Rady Izby, będzie gwarantował, że organizacje reprezentatywne wywiążą się ze swoich zadań w sposób terminowy.

Poświadczenie będzie potwierdzać bądź też odmawiać potwierdzenia dorobku artystycznego.

Od poświadczenia, będzie przysługiwało odwołanie do Rady Izby w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Rada Izby będzie rozpatrywać sprawę na podstawie złożonego wniosku, protokołu oraz odwołania i będzie wydawać poświadczenie, w którym potwierdza lub odmawia potwierdzenia dorobku artystycznego w terminie 30 dni. Tak ukształtowane uprawnienia zagwarantują, że system będzie działał w sposób sprawny i korzystny dla artystów. Należy podkreślić, że tak ukształtowane postępowanie nie jest postępowaniem administracyjnym, ze względu na charakter działalności organizacji reprezentatywnych, a specjalną odformalizowaną procedurą określoną w niniejszej ustawie. Określone w aktach wykonawczych wzory będą ułatwiały organizacjom przeprowadzenie tak określonego postępowania.

Zgodnie z art. 24, organizacje reprezentatywne, potwierdzając dorobek artystyczny, będą się kierować zaleceniami wydawanym przez Radę Izby. Zalecenia Rady Izby dotyczą w szczególności czynności wskazujących na zawodowy charakter działalności artystycznej w danym zawodzie artystycznym. Będą one instrumentem soft law, zielonymi księgami zawierającymi wskazówki, ułatwiające organizacji reprezentatywnej rozstrzygnięcie, czy uzasadnione jest potwierdzenie w danej sytuacji dorobku artystycznego. Ich treść będzie oczywiście uzgadniana z samymi organizacjami reprezentatywnymi. Skład Rady, w którym większość będą mieć organizacje reprezentatywne, w połączeniu z uzgodnieniami ze środowiskiem zagwarantują, że przy ustalaniu zaleceń decydujący głos będzie miało środowisko artystów. Same zalecenia będą publikowane na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej Polskiej Izby Artystów. W projektowanych przepisach nie zdecydowano się na wpisywanie na poziomie ustawowym sztywnych kryteriów uznawania dorobku artystycznego. Decyzja taka została podjęta przez projektodawcę z kilku powodów. Po pierwsze, ideą przygotowanej ustawy jest samoregulacja środowiska twórców i artystów wykonawców, a oddanie swobody do uznawania dorobku artystycznego organizacjom reprezentatywnym jest wyrazem tejże idei. Po drugie, przyjęcie jakichkolwiek sztywnych rozwiązań na poziomie ustawowym byłoby odebrane przez adresatów ustawy jako ingerowanie w ich swobodę twórczą i arbitralne decydowanie co jest sztuką, a co nie. Po trzecie wreszcie, ustalenie sztywnych kryteriów na poziomie ustawy poza budzącym ogromne kontrowersje kryterium dochodowym byłoby niemożliwe ze względu na ogromne zróżnicowanie środowiska artystycznego i zawodów artystycznych.

Zgodnie z art. 25 projektu, organizacja reprezentatywna, jeżeli wyrazi taką chęć, będzie mogła pobierać opłatę za wydanie poświadczenia. Oczywiście jest, że wydawanie poświadczeń będzie wymagało ponoszenia przez organizacje reprezentatywne pewnych nakładów, a opłata będzie stanowiła źródło ich sfinansowania. Przy wysokości jej ustalania pozostawiono organizacjom reprezentatywnym pewną swobodę, ustalając górna granice w wysokości:

- 1) 10% minimalnego wynagrodzenia przy wydawaniu poświadczenia, o którym mowa w art. 23;
- 2) 5% minimalnego wynagrodzenia przy wydawaniu poświadczenia, o którym mowa w art. 33.

Jeżeli organizacja reprezentatywna zdecyduje się na pobieranie opłaty za poświadczenia, zasady pobierania tych opłat są publikowane na stronie internetowej tej organizacji oraz przekazywane Polskiej Izbie Artystów. Ponadto jeżeli organizacja reprezentatywna pobiera opłaty za poświadczenia, dowód wniesienia opłaty należy przedstawić wraz z wnioskiem, o potwierdzenie dorobku

Zgodnie z art. 26 projektu, z czynności podjętych w postępowaniu o wydanie poświadczenia organizacja reprezentatywna będzie obowiązana sporządzać protokół, którego wzór będzie ustalany w rozporządzeniu wydawanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Ma on ułatwić organizacjom, które niekoniecznie będą dysponowały fachowym aparatem urzędniczym udokumentowanie całej przeprowadzonej procedury.

Rozdział 4 projektu ustawy poświęcony został zasadom przyznawania uprawnień artysty zawodowego. W art. 28 wskazano podmioty, którym przysługuje uprawnienia artysty. Są to:

- 1) absolwenci studiów drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich uczelni artystycznych lub ogólnokształcących szkół baletowych, jeżeli wniosek w sprawie potwierdzenia uprawnień artysty zawodowego złożono w terminie 5 lat od uzyskania dyplomu; lub
- 2) osoby fizyczne, które mają udokumentowany dorobek artystyczny, potwierdzony przez organizację reprezentatywną.

Odnosząc się do pierwszej ze wskazanych grup, to zdecydowano się na absolwentów studiów drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich uczelni artystycznych wyłącznie uczelni artystycznych, ponieważ tylko one są bezpośrednio nadzorowane przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Ten specjalny nadzór gwarantuje, że realizowany w nich program prezentuje na tyle wysoki poziom, że samo ukończenie studiów drugiego stopnia stanowi podstawę do potwierdzenia uprawnień artysty. Gwarancji takiej nie ma przy absolwentach kierunków artystycznych na zwykłych uczelniach – zgodnie z projektem ich absolwenci będą musieli się wykazać dorobkiem artystycznym, by potwierdzić uprawnienia artysty. Analogiczne uzasadnienie dotyczy ogólnokształcących szkół baletowych – jest ich w Polsce niewiele, a ich program jest ściśle określony i już samo ukończenie takiej szkoły jest wystarczające, by uzyskać potwierdzenie uprawnień artysty zawodowego. Ze względu na konieczność uszczelnienia systemu wskazany został termin, w którym osoba taka będzie mogła ubiegać się o potwierdzenie uprawnień – będzie to 5 lat od odebrania przez nią dyplomu.

Drugą drogą do potwierdzenia uprawnień artysty jest potwierdzenie dorobku zawodowego artysty przez organizację reprezentatywną.

W art. 28 ust. 2 wskazane zostało, że uprawnienia artysty może zostać potwierdzone wyłącznie:

- 1) osobom posiadającym obywatelstwo polskie, mającym miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielony w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 i art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35, z późn. zm.), lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej uprawnień uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, jeżeli zamieszkuje z członkami rodziny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) mającym miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom jego rodziny w rozumieniu

art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2019 r. poz. 293 i 2020 r. poz. 2023), posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Uprawnienia artysty zawodowego mają być potwierdzane przez Radę Izby w drodze decyzji administracyjnej, wskazującej 3-letni okres, w którym uprawnienia artysty są potwierdzone, przy czym okres ten powinien rozpoczynać się od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego. Wprowadzenia takiego doprecyzowania ułatwi rozliczenia artystów zawodowych z ZUS.

Zgodnie z art. 29 projektu ustawy, potwierdzenie uprawnień artysty zawodowego następuje na wniosek, do którego dołącza się:

- 1) dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich uczelni artystycznych lub dyplom ukończenia ogólnokształcącej szkoły baletowej; albo
- 2) poświadczenie potwierdzające dorobek artystyczny wystawiony przez organizację reprezentatywną.

Zawężenie automatycznego nabywania uprawnień artysty zawodowego wyłącznie do kierunków na uczelniach artystycznych rekomendowała w trybie roboczym Polska Komisja Akredytacyjna – podmiot wyspecjalizowany w analizie jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym. Ponieważ kształcenie artystyczne wymaga specjalistycznych narzędzi dydaktycznych (np. instrumenty muzyczne) i niestandardowych strategii edukacyjnych (np. zajęcia jednoosobowe), żadna uczelnia nieartystyczna nie jest w stanie w ramach kierunków o analogicznym przedmiocie dorównać poziomowi kształcenia uczelni artystycznych. Z kolei kierunki nieartystyczne uczelni artystycznych, których dotyczy ustawa, są limitowane przez listę zawodów artystycznych, którą zawiera jedno z rozporządzeń do niej.

Dla pozostałych artystów pozostaje droga dojścia do uprawnień artysty zawodowego za pośrednictwem dorobku. Niczyje uprawnienia nie są zatem w sposób bezwzględny ograniczone. Absolwentom kierunków o wysokim poziomie kształcenia, nadzorowanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, stworzono krótszą drogę uzyskania uprawnień.

Osoba ubiegająca się o potwierdzenie uprawnień artysty zawodowego składając wniosek o potwierdzenie uprawnień artysty zawodowego jest obowiązana wskazać reprezentującą ją organizację reprezentatywną.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 projektu, Rada Izby będzie potwierdzać uprawnienia artysty zawodowego w drodze decyzji administracyjnej, wskazującej okres, w którym uprawnienia artysty zawodowego są potwierdzone, liczony od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego i trwający 3 lata.

Wniosek o wydanie decyzji, zgodnie z projektem, może być złożony przez osobę zainteresowaną, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Projekt zawiera także regulację specjalną, zgodnie z którą potwierdzenie uprawnień artysty zawodowego, którego uprawnienia wygasły z mocy prawa, lub który został ich pozbawiony w drodze decyzji, następuje na wniosek, do którego dołącza się poświadczenie potwierdzające dorobek artystyczny wystawiony przez organizację reprezentatywną albo Radę Izby. Przepis

ten był konieczny, by absolwenci uczelni, którzy nie mają aktualnych już uprawnień artysty zawodowego nie mogli po raz drugi ich uzyskać na podstawie przedstawionego dyplomu ukończenia uczelni.

Zgodnie z art. 30 projektu, uprawnienia artysty będą mogły zostać zawieszane. Rozwiązanie to jest częściowo wzorowane na instytucji zawieszenia działalności gospodarczej. Zawieszenie ma następować na wniosek artysty zawodowego, na czas określony, nie krótszy niż 30 dni i nie dłuższy niż 36 miesięcy. Zawieszenie nie będzie mogło nastąpić wstecznie, czyli nie będzie mogło obejmować okresu poprzedzającego złożenie wniosku o zawieszenie. uprawnienia artysty zawodowego będzie mógł zostać w każdej chwili wznowiony na wniosek artysty zawodowego. Wnioski w obu sprawach będą musiały zostać skierowane do Rady Polskiej Izby Artystów. Samo zawieszenia i wznowienia uprawnień artysty zawodowego będzie następowało w drodze postanowienia (rada nie będzie tu miała żadnego uznania administracyjnego, przy spełnieniu ustawowych przesłanek będzie zawieszać uprawnienia).

W trakcie zawieszenia artysta zawodowy nie jest obowiązany do prowadzenia i dokumentowania działalności twórczej ani wykonawstwa artystycznego, a biegi terminów do aktualizacji uprawnień artysty zawodowego ulegają zawieszeniu. W odróżnieniu jednak od zawieszenie prowadzenia działalności gospodarczej, artysta który zawiesił działalność dalej może tworzyć. Ustawa w tym zakresie nie może ograniczać uprawnień i wolności wynikających wprost z konstytucji. Tworzenie w trakcie zawieszenia będzie możliwe, artysta nie będzie mógł jednak korzystać w tym czasie z uprawnień. W trakcie zawieszenia wszystkie uprawnienia artysty będą zawieszane.

Uprawnienia artysty będą podlegać cyklicznej weryfikacji. Zgodnie z art. 31 projektu, aktualizacja uprawnień artysty następuje po upływie 3 lat od wydania decyzji o potwierdzeniu uprawnień artysty zawodowego, lub decyzji o pozytywnej aktualizacji uprawnień artysty. Wyjątek od tej zasady 3-letniego okresu aktualizacji stanowi art. 31 ust. 3, zgodnie z którym w przypadku zawieszenia uprawnień artysty, Rada Izby weryfikuje uprawnienia artysty zawodowego po wznowieniu tych uprawnień, na wniosek artysty zawodowego złożony nie później niż w ciągu 5 lat od wydania decyzji o potwierdzeniu uprawnień artysty zawodowego lub decyzji o pozytywnej aktualizacji uprawnień artysty.

Sam proces aktualizacji będzie przebiegał na wniosek artysty zawodowego, składany w ciągu miesiąca przed upływem 3 lat od przyznania uprawnień artysty zawodowego. W przypadku niezłożenia wniosku w terminie, uprawnienia artysty będzie wygasać z mocy prawa, z upływem okresu, na który uprawnienia artysty zostały potwierdzone. Mechanizm ten ma ograniczyć administracyjne obciążenia związane z koniecznością ewentualnego wzywania do potwierdzenia uprawnień przez izbę. By tego uniknąć zaprojektowano przepisy, które zmusza artystów do terminowego zwracania się z wnioskiem do Polskiej Izby Artystów.

Zgodnie z art. 32 projektu, aktualizacja uprawnień artysty będzie polegała na sprawdzeniu, czy artysta uzyskał w ciągu ostatnich 3 lat określony przychód z działalności artystycznej lub działalności twórczej. Zdecydowano się na kryterium dochodowym, ponieważ było ono jedynym możliwym wspólnym kryterium, pomagającym ocenić zawodowość działalności artystycznej. Pomimo tego podkreślenia wymaga, że budzi ono w części środowiska, zwłaszcza tej wykonującej gorzej płatne zawody artystyczne, ogromne kontrowersje. Z tego powodu w przypadku braku możliwości wykazania się uzyskaniem wymaganego przychodu z prowadzonej działalności artystycznej lub działalności twórczej, artysta zawodowy, zgodnie

z projektowanym art. 33, będzie mógł zwrócić się do organizacji reprezentatywnej o potwierdzenie dorobku artystycznego. Stworzona została zatem droga dla artystów, którzy z różnych powodów nie mogli uzyskać przychodu ze swojej działalności, ale dalej chcą korzystać z przywilejów i uprawnień przysługujących na mocy ustawy artystom zawodowym. Artysty taki przedstawią urobek swojej działalności artystycznej z ostatnich 3 lat reprezentującej ich organizacji reprezentatywnej, a ta potwierdzi ich dorobek. Uzyskane poświadczenie będzie stanowiło podstawę pozytywnej aktualizacji uprawnień artysty.

Progi przychodu, jakie będzie musiał osiągnąć artysta będą określone w akcie wykonawczym wydawanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Nie było możliwe ustanowienie ich na poziomie ustawowym, ponieważ kwoty te będą ustanawiane oddzielnie dla każdego zawodu artystycznego. W ustawie ustanowione zostały tylko widełki - progi te będą wynosić, w zależności od zawodu artystycznego dla którego mierzona jest reprezentatywność, od 12-krotności do 108-krotności minimalnego wynagrodzenia określonego na podstawie ustawy.

Weryfikacja będzie przeprowadzona w oparciu o złożone przez artystę zawodowego pisemne oświadczenie, składane pod rygorem odpowiedzialności karnej. W przypadku aktualizacji pozytywnej Rada Izby będzie wydawać decyzję o przedłużeniu uprawnień artysty zawodowego, a w przypadku decyzji negatywnej zmieniać decyzję i pozbawiać uprawnień artysty zawodowego.

Zgodnie z art. 34 projektu, uprawnienia artysty potwierdzany będzie bezterminowo w przypadku posiadania uprawnień artysty zawodowego przez określoną liczbę lat. Ta liczba lat będzie różna dla różnych zawodów artystycznych (w sztukach tanecznych kariera zawodowa jest krótsza niż w malarstwie). Liczbę lat posiadania uprawnień artysty, po upływie której uprawnienia artysty zawodowego potwierdzany jest bezterminowo będzie określona w rozporządzeniu wydawanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na podstawie art. 36 projektu. Uprawnienie do bezterminowego posiadania uprawnień wynika z bezpośrednio z ustawy. Samo wskazanie ilości lat w danym zawodzie nie jest jednak możliwe do określenia na poziomie ustawy ze względu na znaczne zróżnicowanie długości działalności artystycznej w poszczególnych zawodach artystycznych (np. krótka kariera tancerza i długa pisarza). Ponieważ zarówno same zawody mają być określone w akcie wykonawczym, liczba lat uprawniająca do bezterminowego potwierdzenia także musi być uregulowana na tym poziomie.

Całość informacji o artystach zawodowych będzie gromadzona w systemie teleinformatycznym. Za jego obsługiwane będzie odpowiedzialny Dyrektor Polskiej Izby Artystów. W systemie tym będą zbierane informacje o:

- 1) imieniu i nazwisku artysty zawodowego;
- 2) adresie zamieszkania artysty zawodowego;
- 3) numerze PESEL, a w razie gdy nie nadano numeru PESEL – serii i numerze dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz datę urodzenia artysty zawodowego;
- 4) posiadaniu uprawnień artysty zawodowego;
- 5) przeprowadzonych aktualizacjach uprawnień artysty zawodowego;
- 6) bezterminowym potwierdzeniu uprawnień artysty zawodowego;
- 7) zawieszeniu lub wznowieniu uprawnień artysty zawodowego;

- 8) osiągniętych przez artystów przychodach, w tym przychodach z działalności twórczej lub wykonawstwa artystycznego;
- 9) liczebności poszczególnych zawodów artystycznych, dla których ustalana jest reprezentatywność;
- 10) liczbie artystów zawodowych obsługiwanych przez poszczególne organizacje;
- 11) wydanych kartach artysty zawodowego;
- 12) przyznanych Dopłat;
- 13) organizacjach:
 - a) nazwę organizacji,
 - b) numer KRS organizacji w Krajowym Rejestrze Sądowym,
 - c) adres siedziby organizacji,
 - d) terminie wpisania do systemu teleinformatycznego,
 - e) terminie uzyskania lub utraty statusu organizacji reprezentatywnej.
- 14) 14) wydanych Kartach i informacjach związanych z funkcjonowaniem Karty ;
- 15) numerze rachunku składkowego płatnika, jeżeli artyście zawodowemu przyznana została Dopłata.

Informacje z systemu teleinformatycznego dotyczące danego artysty zawodowego będą udostępniane artyście zawodowemu za pośrednictwem sieci Internet przez indywidualne konto użytkownika. Ponadto informacje z systemu będą udostępniane elektronicznie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Dzięki temu usprawniony będzie przepływ informacji na linii Izba ZUS, dotyczących składek opłacanych przez artystów zawodowych.

Zgodnie z art. 37 projektu, informacje z systemu będą udostępniane artystom za pośrednictwem sieci Internet przez indywidualne konta użytkownika. Artysta będzie więc w każdej chwili mógł sprawdzić informacje o swoich uprawnieniach, okresie w jakim mu przysługuje, przyznanych mu dopłatach do składek. Informacje z systemu będą również udostępniane Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, w związku z uprawnieniami jakie przyznaje ustawa artystom zawodowym w zakresie ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych.

Rozdział 5 projektu ustawy dotyczy uprawnień artystów zawodowych. W art. 38 projektu wymienione zostały główne kategorie uprawnień:

- 1) uprawnienia podatkowe na zasadach określonych w przepisach odrębnych;
- 2) prawo do opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne, chorobowe, rentowe i zdrowotne na zasadach określonych w przepisach odrębnych;
- 3) prawo do dopłaty;
- 4) uprawnienia wynikające z Karty Artysty Zawodowego.

Obecnie artyści nie są grupą, której zostały przyznane jakieś szczególne uprawnienia w żadnym z wyżej wskazanych zakresów. Artyści obecnie mogą opłacać składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w wysokości takiej jak przedsiębiorcy, po uzyskaniu stosownej decyzji wydanej przez Komisję do spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającą przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Jedyną funkcjonującą obecnie korzyść podatkowa to możliwość korzystania z regulacji zawartej w art. 22 ust. 9b pkt 2 z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1426, z późn. zm.), dzięki czemu mogą korzystać z 50% kosztów uzyskania przychodów.

Korzyści podatkowe jakie przyznaje artystom zawodowym projekt, opisane zostały w dalszej części projektu, w przepisach dotyczących zmian w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1426, z późn. zm.).

Najważniejszym z uprawnień wynikających z projektowanej ustawy będzie prawo do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne na specjalnych zasadach. Zostaną one omówione w dalszej części uzasadnienia, poświęconej ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 266, z późn. zm.). Ponadto artyści będą mogli uzyskać dopłatę do opłacanych przez siebie składek, na zasadach opisanych poniżej. Projektowane rozwiązanie będzie dużo korzystniejsze niż obecnie funkcjonujące rozwiązanie, z którego korzysta jedynie garstka osób i które jest postrzegane w środowisku artystów jako niekorzystne.

Kolejnym z udogodnień przysługujących artystom zawodowym będzie grupa uprawnień zebrana wokół Karty Artysty Zawodowego. Kształt i sposób gromadzenia uprawnień dla karty był wzorowany na Karcie Dużej Rodziny.

Szczególne zasady dotyczące funkcjonowania wszystkich wprowadzonych udogodnień, opisane zostaną poniżej w dalszej części uzasadnienia.

Zgodnie z art. 39 projektu artystom zawodowym, opłacającym składki na ubezpieczenia emerytalne, chorobowe, rentowe i zdrowotne z tytułu posiadania aktualnych uprawnień artysty zawodowego na podstawie przepisów odrębnych których przeciętny miesięczny dochód był niższy niż 80% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, przyznaje się na wniosek Dopłatę. Wynagrodzenie to w roku 2019 wyniosło 4585,03 zł. Do wyliczanego przeciętnego wynagrodzenia będą wliczane wszystkie uzyskiwane dochody, a nie tylko te z działalności artystycznej. Jest to podyktowane tym, by wsparcie państwa uzyskiwały wyłącznie osoby znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, uniemożliwiającej samodzielne opłacanie składek. Dopłata ma wynosić od 20% do 80% obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, liczonych od podstawy ich wymiaru nie wyższej niż minimalne wynagrodzenie. Konkretna wysokość dopłaty jest uzależniona od uzyskiwanego w poprzednim roku przeciętnego miesięcznego przychodu i będzie wpłacana bezpośrednio na numer rachunek składkowy płatnika. Pozostałą część składki obowiązaną będzie opłacać artysta zawodowy.

Wysokość dopłaty w zależności od progów przeciętnego miesięcznego przychodu będzie określona w akcie wykonawczym wydawanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Zgodnie z wytycznymi, wysokość dopłat będzie zależna od wysokości środków zgromadzonych na Funduszu Wsparcia Artystów Zawodowych – im jego sytuacja będzie lepsza, tym korzystniejsze warunki wsparcia będą oferowane artystom.

Dopłaty będą finansowane z utworzonego mocą art. 40 projektu ustawy Funduszu Wsparcia Artystów Zawodowych. Fundusz ten ma być wydzielonym rachunkiem bankowym nie posiadającym osobowości prawnej, nie będącym państwowym funduszem celowym.

Zgodnie z art. 41 projektu ustawy środki Funduszu Wsparcia mają pochodzić z:

- 1) wpływów z tytułu opłaty, o której mowa w art. 20 ustawy 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1231 oraz z 2020 r. poz. 288), w wysokości określonej w art. 20e ust. 1 pkt 5 i ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych;

- 2) odsetek od wolnych środków Funduszu Wsparcia przekazanych przez Izbę w związku z ich lokowaniem w formie depozytu zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych;
- 3) darowizn;
- 4) innych środków, w tym dotacji, o której mowa w ust. 2.

Jeżeli środki Funduszu Wsparcia pochodzące z wpływów z tytułu opłaty reprograficznej nie będą wystarczające na sfinansowanie Dopłaty, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela Izbie dotację celową z przeznaczeniem na Dopłatę. Tak zaprojektowany mechanizm gwarantuje, że nawet jeżeli środki z tytułu opłaty nie będą wystarczające na opłacanie dopłaty dla artystów zawodowych z uprawnieniami, Fundusz będzie otrzymywał w tym zakresie wsparcie w postaci dotacji celowej.

Z kolei środki funduszu mają być przeznaczane na finansowanie:

- 1) Dopłaty;
- 2) wypłatę zapomóg dla artystów zawodowych;
- 3) wypłatę stypendiów dla wyróżniających się artystów.

Zgodnie z projektowanym art. 42 ust. 2 środki na zapomogi i stypendia wypłacane są, jeżeli pozwalają na to środki zgromadzone na Funduszu Wsparcia. Szacuje się, że na stypendia i zapomogi wypłacane będzie ok. 4 mln złotych rocznie.

W drodze aktu wykonawczego wydawanego przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (na podstawie art. 42 ust. 3 projektu) mają być określone szczegółowe kryteria i tryb przyznawania dofinansowania, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, tryb składania wniosków oraz przekazywania środków, biorąc pod uwagę priorytety społeczne, politykę kulturalną państwa oraz potrzebę zapewnienia wsparcia dla środowisk artystycznych.

W art. 43 projektu opisana została procedura występowania przez artystę o dopłatę do składek. Artysta zawodowy chcący korzystać z dopłaty będzie musiał złożyć do Dyrektora Izby wniosek o jej przyznanie. Do wniosku dołącza się obowiązkowo:

- 1) oświadczenie o spełnianiu warunków korzystania z Dopłaty,
- 2) informacje o przeciętnym miesięcznym przychodzie, potwierdzonej zeznaniem podatkowym za ubiegły rok kalendarzowy;
- 3) informacje u numerze rachunku składowego artysty zawodowego chcącego skorzystać z dopłaty.

Informacje przedstawione we wniosku składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

Zgodnie z projektowanym art. 43 ust. 4, wniosek składa się nie później niż do 3 dnia miesiąca, dla którego przyznane ma być wsparcie. Dopłata przyznawana ma być na okres jednego roku kalendarzowego, a w przypadku gdy wniosek został złożony w trakcie trwania roku kalendarzowego - do końca tego roku. Dyrektor Izby będzie miał 14 dni na rozpatrzenie wniosku. Sama dopłata będzie przyznawana przez Dyrektora Izby w drodze decyzji, od której będzie przysługiwało odwołanie do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dopłata będzie przyznawana każdorazowo od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, co ułatwi wyliczanie jej wysokości i rozliczenia z ZUS. Do postępowań w sprawie przyznania dopłaty znajdą zastosowanie przepisy ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego.

Z art. 44 projektu wynika, że artysta zawodowy utraci prawo do dopłaty w przypadku uzyskania innego niż artysta zawodowy tytułu do ubezpieczeń społecznych. Artysta będzie miał zgodnie z projektem obowiązek poinformować Dyrektora Izby o utracie prawa do wsparcia w ciągu 7 dni od wystąpienia takiej sytuacji. Przykładową sytuacją takiej utraty jest rozpoczęcie pracy na etacie w pełnym wymiarze etatu.

Dopłata przyznana artyście zawodowemu nienależnie będzie podlega zwrotowi na rachunek bankowy Funduszu Wsparcia, a następnie ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Wysokość należności oraz terminy zwrotu będzie ustalany w drodze decyzji administracyjnej Dyrektora Polskiej Izby Artystów. Same należności z dopłat będą ulegały przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym decyzja ustalająca te należności stała się ostateczna (szczegółowe unormowania w tym zakresie znajdują się w art. 44 ust. 6-8 projektu).

Zgodnie z art. 45 projektu, artystom zawodowym wydaje się Kartę Artysty Zawodowego, potwierdzającą jego uprawnienia. Karta ta ma być środkiem identyfikującym artystę zawodowego, poświadczającym jego uprawnienia ustalone w trybie określonym w niniejszej ustawie lub przyznane na podstawie przepisów odrębnych. Karta ma funkcjonować bądź w formie tradycyjnej (z tworzywa sztucznego), bądź też jako aplikacja na urządzenia mobilne. Za obie formy dostępności odpowiedzialna będzie Polska Izba Artystów.

Zgodnie z art. 46 projektu uprawnienia przysługujące na podstawie Karty Artysty Zawodowego mogą być przyznane przez:

- 1) instytucje podległe właściwym ministrom;
- 2) inne podmioty, na podstawie zawartej z nimi umowy (zgodnie z procedurą zawartą w projektowanym art. 47).

Wykaz tych uprawnień oraz instytucji je przyznających ma być niezwłocznie przekazywany Polskiej Izbie Artystów. Wykaz wszystkich uprawnień, zgodnie z projektowanym art. 48, ma być zamieszczony na stronie internetowej Polskiej Izby Artystów.

Przyznanie artystom zawodowym uprawnień przez inne podmioty ma następować na podstawie umowy zawartej z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Umowa taka ma określać w szczególności:

- 1) strony umowy;
- 2) uprawnienia przysługujące na podstawie Karty;
- 3) zasady i warunki rozwiązania umowy;
- 4) okres, na jaki jest zawierana umowa.

Podmioty, które na podstawie umowy, przyznają uprawnienia artystom zawodowym, oraz podległe właściwym ministrom instytucje, w których zostały przyznane artystom zawodowym uprawnienia, będą miały prawo zweryfikować tożsamość osoby posługującej się Kartą na podstawie okazanego przez nią dokumentu potwierdzającego tożsamość.

Zaprojektowany mechanizm będzie dawał możliwość zgromadzenia dla artystów znacznej ilości uprawnień. Szacuje się, że artystów zawodowych będzie co najmniej kilkadziesiąt tysięcy. Możliwość prowadzenia przez ministra właściwego do spraw kultury negocjacji dla tak licznej grupy osób (w dodatku dzięki swojej działalności mającej spory wpływ na społeczeństwo, a więc i potencjał marketingowy) pozwoli zapewne na wynegocjowanie na uzyskanie zniżek i uprawnień na podstawie karty co najmniej równie atrakcyjnych jak przy Karcie Dużej Rodziny.

Zapewne uda się wynegocjować korzystne warunki ubezpieczenia na życie i medycznego, znacznych zniżek za wstęp do instytucji kultury itp. Karta stanowić będzie swoisty „worek” skupiający zróżnicowane uprawnienia i benefity dla artystów zawodowych. Oczywiście przyznanie uprawnień przez poszczególne firmy/organizacje nie będzie wiązało się z zaangażowaniem finansowym po stronie polskiej Izby Artystów – będzie ona tylko negocjować w imieniu całego środowiska.

W rozdziale IV omówione zostały zagadnienia związane z gospodarką finansową Polskiej Izby Artystów. Izba jako państwowa osoba prawna będzie prowadziła samodzielną gospodarkę finansową na podstawie rocznego planu finansowego, o którym mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm. i 2020 r. poz. 284, z późn. zm.). Do prowadzenia gospodarki finansowej będą miały zastosowanie odpowiednie regulacje przewidziane w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2019 r. poz. 351, z późn. zm. i 2020 r. poz. 568).

Podstawą gospodarki finansowej Izby będzie roczny plan finansowy ustalany, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, na okres roku obrotowego. Rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy. Podstawą gospodarki finansowej Izby w okresie od dnia 1 stycznia do dnia wejścia w życie planu finansowego Izby stanowi projekt tego planu.

Przychody Izby mają stanowić:

- 1) dotacja podmiotowa z budżetu państwa, przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów działalności Izby określonej w art. 4;
- 2) dotacje celowe z budżetu państwa przeznaczone na:
 - a) realizację zadań, o których mowa w art. 4 pkt 6 lit a,
 - b) współfinansowanie realizacji programów finansowanych z udziałem środków europejskich,
 - c) wydatki majątkowe związane z zadaniami, o których mowa w art. 4;
- 3) środki, o których mowa w art. 41 ust. 1;
- 4) środki finansowe pochodzące z Unii Europejskiej;
- 5) przychody z tytułu krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych;
- 6) odsetki od wolnych środków Izby, przekazanych w depozyt zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych;
- 7) zapisy, spadki i darowizny;
- 8) przychody z innych tytułów.

W Izbie zostaną utworzone dwa główne fundusze – statutowy oraz rezerwowy. Fundusz rezerwowy zwiększa się o zysk netto i zmniejsza o stratę netto. Ponadto utworzony zostanie, zgodnie z projektem ustawy, zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, który utworzony zostanie na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1070). Ponadto możliwe będzie utworzenie innych funduszy, jeżeli obowiązek ich utworzenia wynika z odrębnych przepisów

Roczne sprawozdanie finansowe Izby będzie podlegało badaniu przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, zgodnie z art. 54 projektu ustawy. Wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych będzie dokonywał minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

W rozdziale 6 projektu zawarte zostały przepisy zmieniające, przejściowe oraz końcowe.

W projektowanym art. 55 wprowadza się zmiany w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W art. 3a dokonywane są zmiany w paragraf 1 oraz 2, do których dodaje się jako podstawę do egzekucji administracyjnej dokument elektroniczny, o którym mowa w art. 20c ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W art. 56 projektu wprowadza się zmiany w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1426, z późn. zm.). Pierwsze z nich dotyczą art. 21. W jego ustępie pierwszym po pkt 39d dodaje się pkt 39e stanowiący, że stypendia, zapomogi oraz dopłaty wypłacane na podstawie ustawy z dnia o uprawnieniach artysty zawodowego nie są opodatkowane. Dodatkowo do ustępu 1 dodaje się pkt 150 i wprowadza zwolnienie od podatku dochodowego dla tzw. egzemplarzy autorskich, do wysokości wartości 5 egzemplarzy. Dzięki temu autorzy otrzymujący od wydawcy darmowe egzemplarze swoich książek w ww. ilości nie będą musieli ich wliczać do swojego dochodu.

Zmiana zawarta w art. 56 pkt 2 projektu (w zakresie art. 22 ust. 9b pkt 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych) dotyczy kosztów podatkowych. W projekcie doprecyzowano, że artysta zawodowy to osoba prowadząca działalność artystyczną, a ta to działalność twórcza lub wykonawstwo artystyczne w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1231), obejmujące czynności związane z powstawaniem dzieła, między innymi próby do występów i same występy, prowadzone w następujących dziedzinach: architekturze, muzyce, sztukach wizualnych, sztukach performatywnych, teatrze, filmie, literaturze, tańcu, twórczości ludowej. Art. 22 ust. 9b pkt 2 otrzymuje nowe brzmienie, dodawani są do niego artyści zawodowi, dzięki czemu, w połączeniu z definicją artysty zawodowego z ustawy i aktów wykonawczych, rozszerzony zostanie krąg podmiotów i czynności przy których mogą korzystać z 50% kosztów uzyskania przychodu o artystów zawodowych wykonujących zawód artystyczny.

W art. 57 projektu znajdują się zmiany wprowadzane w art. 20 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Jednym z głównych źródeł finansowania uprawnień wynikających z projektowanej ustawy o uprawnieniach artysty zawodowego mają być środki z podniesionej opłaty reprograficznej.

Zagadnienie opłat od urządzeń reprograficznych i czystych nośników reguluje obecnie art. 20 ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W obecnym brzmieniu przepisu do wnoszenia opłaty zobowiązani są producenci i importerzy:

- 1) magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń,
- 2) kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu,
- 3) czystych nośników służących do utrwalania, w zakresie własnego użytku osobistego, utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, przy użyciu urządzeń wymienionych w pkt 1 i 2. Maksymalna kwota opłaty ustalona jest w wysokości 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników. Podział kwoty uzyskanej z opłaty ustalony został w ustawie, zaś kategorie urządzeń i nośników oraz wysokość opłat za nie określana jest w rozporządzeniu wydawanym przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Podstawa do wprowadzenia opłaty reprograficznej (a więc dozwolonego użytku prywatnego) znajduje się w regulacjach prawa europejskiego, a konkretnie w art. 5 ust. 2 lit b

Dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym. Przepisy na poziomie europejskim nie wskazują, w jaki sposób ma być wypłacana autorom „godziwa rekompensata” za zwielokrotnianie w ramach dozwolonego użytku prywatnego. Należy jednak podkreślić, że zarówno na poziomie legislacji krajowej, jak i europejskiej jest wskazane, że opłata przy dozwolonym użytku należy się wszystkim podmiotom prawa autorskiego (a więc nie tylko artystom).

Wg „International Survey on Private Copying. Law & Practice 2015” przygotowany przez World Intellectual Property Organization **w większości systemów wprowadzone są zarządzane przez agendy rządowe fundusze**, na które przeznaczane jest część zbieranej opłaty reprograficznej. Ich procent udziału w finansach z opłat reprograficznych wynosi od 10 do 100, **ze średnią 30%**. Główne cele, na które przeznaczane są środki w nich zgromadzone to cele socjalne i promocji młodych artystów¹.

Fundusze takie istnieją m.in. w Austrii (50% opłat), Chorwacji (30%), Danii (33%), Finlandii (50% opłat z video, 35% z audio), Francji (25%), Litwie (25%), Portugalii (20%), Włoszech (50% z video).

Warto zwrócić uwagę, że dopuszczalność przeznaczania części środków z opłaty reprograficznej na cele wspierające kulturę bądź też świadczenia dla artystów była już badana przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie C-572/14, *Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH v. Amazon EU Sarl i inni* i nie została w niej zakwestionowana. Przypada zatem należy, że w świetle powyższego przeznaczenie części opłaty reprograficznej do wsparcia Funduszu wsparcia Artystów Zawodowych, z którego będą oni następnie uzyskiwać systemowe wsparcie, jest prawnie dopuszczalne.

Są też kraje, w których opłata reprograficzna w ogóle nie jest pobierana, a rekompensata jest wypłacana autorom bezpośrednio przez państwo ze środków pochodzących z podatków (takie rozwiązanie przyjęte jest m. in. w Finlandii).

W przygotowywanym projekcie proponuje się zmianę konstrukcji brzmienia całego art. 20 ustawy i dodanie art. 20a-20i. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 20. Opłacie reprograficznej ma podlegać wprowadzanie na rynek krajowy:

- 1) urządzeń elektronicznych umożliwiających utrwalanie lub zwielokrotnianie dowolną techniką, w całości lub w części, w ramach własnego użytku osobistego, utworów o charakterze dźwiękowym, audiowizualnym, wyrażonych słowem, znakami graficznymi, fotograficznymi lub plastycznymi oraz przedmiotów praw pokrewnych;
- 2) czystych nośników umożliwiających utrwalanie lub zwielokrotnianie dowolną techniką, w całości lub w części, w ramach własnego użytku osobistego, utworów i przedmiotów praw pokrewnych przy użyciu urządzeń, o których mowa w pkt 1;
- 3) urządzeń elektronicznych umożliwiających utrwalanie lub zwielokrotnianie przy użyciu techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek, w całości lub w części, w ramach własnego użytku osobistego, utworów wyrażonych słowem, znakami

¹ Źródło: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf s. 12-13

graficznymi, fotograficznymi i plastycznymi oraz urządzeń wielofunkcyjnych mających przynajmniej dwie spośród funkcji kopiowania, skanowania lub drukowania, z wyłączeniem urządzeń wskazanych w pkt 1;

- 4) czystych nośników umożliwiających utrwalanie lub zwielokrotnianie dowolną techniką, w całości lub w części, w ramach własnego użytku osobistego, utworów o których mowa w pkt 3, z wyłączeniem nośników o których mowa w pkt 2.

Samo pojęcie wprowadzanie na rynek krajowy jest zdefiniowane w ustępie 2 tego artykułu i rozumie się przez nie:

- 1) pierwszą sprzedaż dokonaną:
 - a) na terytorium RP,
 - b) z terytorium państwa członkowskiego na terytorium RP w ramach wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów na rzecz osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców;
- 2) pierwsze przekazanie albo pierwsze przyjęcie w użytkowanie dokonane na terytorium RP.

Przez użytkowanie rozumie się używanie towaru, o którym mowa w ust. 1, w szczególności w ramach umowy najmu, dzierżawy, leasingu lub innej umowy o podobnym charakterze lub przekazanie na własne cele.

Opłata ma mieć wysokość od 1 do 4 procent kwoty brutto należnej z tytułu pierwszej sprzedaży towaru, o którym mowa w ust. 1 i 2 albo wartości rynkowej towaru, o którym mowa w ust. 1 i 2, z dnia pierwszego przekazania albo pierwszego przyjęcia w użytkowanie dokonanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Dzięki takiej konstrukcji przepisów opłata obejmie wszystkie możliwe przypadki – zarówno sprzedaży jak i dzierżawy bądź też leasingu produktów nią objętych.

Katalog podmiotów, na których ciąży obowiązek zapłaty opłaty został określony w art. 20a. Zgodnie z nim obowiązek zapłaty opłaty ciąży na:

- 1) producentach, importerach lub podmiotach dokonujących wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów, będących przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1292, z późn. zm.) lub innymi osobami wpisanymi do Krajowego Rejestru Sądowego, którzy wprowadzają na rynek krajowy towary, o których mowa w art. 20 ust. 1 i 2;
- 2) podmiotach dokonujących sprzedaży wysyłkowej z terytorium państwa członkowskiego na terytorium RP na rzecz osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

Jeżeli wprowadzenia na rynek krajowy dokonano z pominięciem podmiotów, o których mowa w art. 20a ust. 1, obowiązek zapłaty opłaty ciąży na będącej przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców:

- 1) osobie fizycznej, która zakupiła na własny użytek towar, o którym mowa w art. 20 ust. 1;
- 2) użytkownikowi, który pierwszy przyjął towar, o którym mowa w art. 20 ust. 1, w użytkowanie.

Tak ukształtowany katalog podmiotów obowiązanych do uiszczania opłaty obejmuje większość podmiotów, które w sposób profesjonalny będą zajmowały się wprowadzaniem na rynek polski towarów objętych opłatą.

Obowiązek zapłaty opłaty ma powstawać z dniem wprowadzenia na rynek krajowy towaru.

Organem uprawnionym do poboru opłaty ma być naczelnik urzędu skarbowego właściwy ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę podmiotu obowiązanej do zapłaty opłaty, a w przypadku podmiotów, o których mowa w art. 20a ust. 1 pkt. 2 ma być to Naczelnik Drugiego Urzędu Skarbowego Warszawa-Śródmieście. Zdecydowano się na wskazanie urzędu skarbowego jako odpowiedzialnego za pobór opłat, ponieważ obecny model w którym robią to samodzielnie OZZ jest dalece nieskuteczny. Nie dysponują one odpowiednio rozbudowanym aparatem administracyjnym i strukturą regionalną, a obecna ściągłość opłaty jest na bardzo niskim poziomie (około kilkunastu procent). Zdecydowano się na pobór opłaty przez urzędy skarbowe, które mają rozbudowaną strukturę i dysponują, dzięki posiadanym danym, pełną wiedzę o wolumenie sprzedaży poszczególnych objętych opłata dóbr. Ponadto przewidziano możliwość wyznaczenia przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych w drodze rozporządzenia podległego organ do realizacji ww. zadania.

Zgodnie z projektowanym art. 20c podmioty zobowiązane do zapłaty opłaty mają składać kwartalnie, w terminie do 25. dnia miesiąca następującego po upływie kwartału, w którym powstał obowiązek zapłaty opłaty, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, dokument elektroniczny sporządzony według ustalonego wzoru, o wysokości należnych opłat.

Dokument ten ma zawierać dane dotyczące podmiotu zobowiązanej do uiszczenia opłaty, dane niezbędne do obliczenia opłaty i rozliczenia jej wysokości, a także dane niezbędne do weryfikacji kompletności i poprawności jej wyliczenia w ujęciu ilościowym i wartościowym oraz informacje o dowodach dokumentujących transakcje, o których mowa art. 20 ust. 1, wraz z podaną kwotą opłaty.

Szczegółowy zakres danych ma zostać określony w rozporządzeniu wydawanym przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury. Opłata ma być uiszczana kwartalnie na mikrorachunek.

Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat, o których mowa w art. 20 ust. 1 (komputery, tablety itp.), ma przypadać:

- 1) 23% - twórcom;
- 2) 11,5% - artystom wykonawcom;
- 3) 11,5% - producentom fonogramów i wideogramów;
- 4) 5% - wydawcom;
- 5) 49% - Funduszowi Wsparcia Artystów Zawodowych.

Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat o których mowa w art. 20 ust. 2 (urządzenia typu ksero, czyste nośniki) przypada:

- 1) 35% - twórcom;
- 2) 35% - wydawcom;
- 3) 30% - Funduszowi Wsparcia Artystów Zawodowych.

Dzięki zmianie wysokości oraz wzrostowi ściągłości obecnie beneficjenci opłaty nie tracą finansowo. Uzyskana nadwyżka (w stosunku do obecnego poziomu) zostaje przekierowana na Fundusz Wsparcia Artystów Zawodowych, za pomocą którego wspomagani będą artyści.

Zgodnie z art. 20f. opłaty mają być przekazywane są nie później niż do końca miesiąca następującego po miesiącu, w którym zostały pobrane, Funduszowi Wsparcia Artystów Zawodowych oraz właściwym organizacjom zbiorowego zarządzania. Opłaty będą przekazywane na rachunki bankowe, z których opłaty będą dzielone dalej między poszczególne organizacje. Za właściwe organizacje zbiorowego zarządzania uznaje się organizacje posiadające zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, zrzeszające podmioty wskazane w art. 20e ust. 1 i 2. Jeżeli w którymś ze wskazanych w art. 20e ust. 1 pkt 1-4 oraz art. 20d ust. 2 pkt 1 i 2 punktów działa więcej niż jedna organizacja, należna część opłat podlega podziałowi na podstawie porozumienia tych organizacji. Jeżeli organizacje zbiorowego zarządzania nie zawrą porozumienia w sprawie podziału opłat lub porozumienie to zerwały, opłata będzie podlegać przekazaniu na zasadach określonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z uwzględnieniem struktury korzystania z utworów i artystycznych wykonań.

W sprawach dotyczących opłat mają znajdować zastosowanie odpowiednio przepisy działu III, z wyłączeniem rozdziałów 6a i 11a oraz działów IV-VIII A ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1325, 1423, 2122, 2123 i 2320).

Zgodnie z projektowanym art. 20h. minister właściwy do spraw kultury ma być organem właściwym w sprawach dotyczących wydawania objaśnień oraz interpretacji, o których mowa w art. 33 i art. 34 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 poz. 1292, z późn. zm.), co do zakresu i sposobu stosowania przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia opłaty. Interpretacje indywidualne wraz z wnioskiem o wydanie interpretacji, po usunięciu danych identyfikujących wnioskodawcę oraz inne podmioty wskazane w treści interpretacji, minister właściwy do spraw kultury będzie zamieszczał niezwłocznie w Biuletynie Informacji Publicznej.

Ponadto przewiduje się, że nie będzie wydawać się interpretacji indywidualnych w zakresie tych elementów stanu faktycznego, które w dniu złożenia wniosku o interpretację są przedmiotem toczącego się postępowania lub kontroli albo w zakresie, w którym sprawa nie została rozstrzygnięta co do jej istoty przez właściwy organ.

W ostatniej zmianie dodawany jest art. 20i, zgodnie z którym minister właściwy do spraw kultury określa, w drodze rozporządzenia typy urządzeń i nośników, o których mowa w art. 20 ust. 1 i wysokość opłat, mając na uwadze cenę danego urządzenia i zakres jego wykorzystywania w ramach własnego użytku osobistego.

Ogół rozwiązań jest zbliżony do rozwiązań stosowanych w innych krajach europejskich i nie może być kwestionowane jako sprzeczne z prawem europejskim. Ponadto, w związku z faktem że opłaty reprograficzne są nałożone na sprzęt elektroniczny również w innych krajach, nie powinno ono wpłynąć na poziom cen elektroniki w sklepach.

W art. 58 projektu wprowadzane są zmiany do ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 266, z późn. zm.).

Wskazać należy, że obecnie funkcjonujące przepisy o ubezpieczeniach społecznych dotyczące artystów i twórców są regulacją niemal nieużywaną. Warunki ubezpieczenia dla artystów i twórców są na tyle niekorzystne, że z ubezpieczenia na tych zasadach korzysta grupa kilkuset osób. Artyści i twórcy nie korzystają obecnie z żadnych uproszczonych rozwiązań, ale funkcjonuje bardzo niekorzystna dla nich regulacja dotycząca Komisji do Spraw Zaopatrzenia

Emerytalnego Twórców, zmuszająca ich do ponoszenia bardzo wysokich składek (jak dla działalności gospodarczej), z której systematycznie z roku na rok korzysta coraz mniej osób (regulacja dotycząca artystów to nie sam art. 8 ust. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniach społecznych, ale i ust. 7-10 tego artykułu, gdzie definiowane są pojęcia i opisano pokrótce procedurę i organ). Obecnie funkcjonujące regulacje zmuszają osoby, dla których wydane zostały decyzje o uznaniu działalności za artystyczną lub twórczą przez Komisję, o której mowa w art. 8 ust. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, do opłacania składek w wysokości takiej jak przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Jednocześnie osoby takie nie mogą korzystać z szeregu przywilejów i zwolnień, jakie funkcjonują w stosunku do osób prowadzących działalność gospodarczą (takich jak wliczanie inwestycji w koszty, stosowanie okresowych zniżek w opłaceniu składek). Utrzymywanie tej martwej regulacją jest jedną z przyczyn bardzo niskiego uczestnictwa środowiska twórczego w systemie opieki zdrowotnej oraz emerytalnej. Grupa artystów zawodowych oceniana jest na kilkadziesiąt tysięcy osób, które obecnie bardzo często nie korzystają z żadnej opieki zdrowotnej ani zabezpieczenia społecznego.

Projekt przewiduje nową podstawę do ustalania prawa do ubezpieczeń społecznych, zarezerwowaną dla artystów zawodowych. Projekt dąży do objęcia ubezpieczeniem artystów pozostających aktualnie poza systemem ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych.

Przewidujemy, że dzięki wprowadzeniu omawianych rozwiązań do NFZ, Funduszu Pracy i Funduszu Ubezpieczeń SpołecznychUS wpłyną dodatkowe środki od nowych osób wchodzących do systemu ubezpieczeniowego.

Biorąc powyższe pod uwagę uzasadnione i konieczne było wprowadzenie szeregu zmian do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych umożliwiających opłacanie składek w bardziej racjonalnej wysokości.

W art. 58 w punkcie pierwszym wprowadza się zmiany do art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zmiana polega na dodaniu do tego ustępu pkt 23 – artystów zawodowych. W ten sposób zostało wskazane, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają artyści zawodowi – jest to nowa, osobna podstawa do opłacania składek. Artyści korzystający z tej podstawy będą mogli korzystać z omawianej we wcześniejszej części uzasadnienia Dopłaty.

Bardzo istotna zmiana wprowadzana jest do art. 6 poprzez dodanie nowego ustępu 4c. Zgodnie z nim umowy zlecenia zawierane przez artystów zawodowych w ramach prowadzonej działalności artystycznej lub twórczej nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu, jeżeli opłacają oni swoje składki na podstawie art. 13 pkt 18. Oznacza to, że jeżeli artysta zawodowy opłaca za siebie samodzielnie składki jako artysta zawodowy, to nie będzie miał odciążanych składek z tytułu zawieranych przez siebie umów-zleceń. Rozwiązanie to z jednej strony jest logicznym następstwem opłacania takich składek (podobne rozwiązanie dotyczy przedsiębiorców, którzy w ramach umów zleceń zawieranych w związku z działalnością gospodarczą nie opłacają składek). Ponadto dzięki wprowadzeniu tego rozwiązania zmniejszy się znaczenie sporów dotyczących tego, czy próby artystyczne są dziełem i jako takie powinny być kategorizowane do umów o dzieło, czy też są realizowane w ramach umów zleceń. Podstawową przyczyną wyłączenia umów cywilno-prawnych z oskładkowania w przypadku artystów zawodowych jest uniknięcie podwójnego oskładkowania tych samych umów. W sytuacji, gdy poniżej 10% artystów zawodowych

pozostaje w stosunku pracy, dla olbrzymiej większości artystów jedynym źródłem utrzymania są umowy cywilno-prawne.

Regulacja wprowadza obowiązek opłacania składek ubezpieczeniowych w wysokości zryczałtowanej obliczonych od płacy minimalnej, bez względu na wysokość przychodów. Dla wszystkich uczestników systemu – poza nielicznymi wyjątkami (na podstawie badań szacowanymi na ca. 1% populacji artystów zawodowych) – oznacza to opłacanie składki od podstawy większej niż realne przychody, dlatego system zakłada istnienie dopłat finansowanych z tzw. opłaty reprograficznej. W przypadku pozostawienia oskładkowania umów cywilno-prawnych niemal wszystkie one byłyby zatem oskładkowane podwójnie: przez płatnika i następnie przez artystę, stąd propozycja regulacji.

Warto podkreślić, że projektowane rozwiązania dot. obowiązkowych zryczałtowanych ubezpieczeń społecznych nie dotyczą osób pozostających w stosunku pracy, gdyż ich składki są opłacane przez pracodawcę jak dotychczas.

Kolejna zmiana dotyczy art. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w którym uchyla się ust. 6 pkt 2 oraz ust. 7-10. W ten sposób z ustawy zostają usunięte dotychczas obowiązujące przepisy dotyczące twórców i artystów oraz Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, w związku z wprowadzeniem kompleksowych regulacji dotyczących ubezpieczeń artystów zawodowych.

Kolejne zmiany dotyczą art. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i rozstrzygają one ewentualne zbiegi ubezpieczeń artystów zawodowych. Zgodnie z nimi opłacanie składek na ubezpieczenie w trakcie urlopu macierzyńskiego będzie dobrowolne. Ponadto rozstrzygają one, że przy posiadaniu kilku tytułów do ubezpieczeń w przypadku braku innej decyzji ubezpieczonego osoba będzie objęta ubezpieczeniem z tytułu, który powstał najwcześniej.

W zmianie 4 w art. 58 w art. 11 ust. 2 ustawy otrzymuje nowe brzmienie, zgodnie z którym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu podlegają na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4, 5, 7b, 8, 10 i 23. Oznacza to, że ubezpieczenie chorobowe artystów zawodowych nie będzie obowiązkowe, a jedynie dobrowolne.

W art. 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dodaje się pkt 18. Zgodnie z przeprowadzaną zmianą obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają artyści zawodowi, od dnia potwierdzenia uprawnień artysty do dnia jego utraty, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów odrębnych. Potwierdza to wprowadzoną w przepisach merytorycznych ustawy zasadę, zgodnie z którą w trakcie zawieszenia uprawnień artysty zawodowego nie jest możliwe korzystanie z przysługujących artystom zawodowym uprawnień.

W art. 16 ww. ustawy dodaje się ust. 4a, zgodnie z którym składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe artystów zawodowych finansują samodzielnie artyści zawodowi. Jednocześnie wskazane zostało, że do składek może zostać przyznana dopłata z Funduszu Wsparcia Artystów Zawodowych na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

W nowelizowanym art. 18 ust. 4 wskazuje się, że podstawę wymiaru składek dla artystów zawodowych stanowi kwota minimalnego wynagrodzenia. Wyjątek od tej zasady zawiera dodawany ust. 11a, zgodnie z którym na wniosek artysty zawodowego, podstawa wymiaru

może być wyższa. Przypomnieć jednak należy, że zgodnie z przepisami merytorycznymi ustawy o uprawnieniach artysty zawodowego Dopłata przysługuje wyłącznie do podstawowego wymiaru składek.

W art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dodaje się ust. 8f, zgodnie z którym nienależnie opłacone składki opłacone na rzecz artysty zawodowego, podlegają zwrotowi za pośrednictwem Polskiej Izby Artystów, a Izba ma 30 dni na ich przekazanie artyście od dnia przekazania ich przez Zakład. Obowiązek ten dotyczy oczywiście wyłącznie części składek opłaconej osobiście przez artystę.

W art. 36 wprowadza się dwie zmiany, w ust. 3 oraz ust. 4a. Pierwsza zmiana wskazuje, że obowiązek zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych artystów zawodowych należy do nich samych. W drugiej zmianie zostało doprecyzowane, że takiego zgłoszenia artysta musi dokonać w ciągu 7 dni od dnia otrzymania decyzji potwierdzającej uprawnienia artysty.

W dodawanym art. 36ab do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wskazuje się, że artykuł 36a stosuje się odpowiednio do zawieszenia działalności przez artystów zawodowych. Oznacza to, że odpowiednie zastosowanie do artystów zawodowych dotyczą wszystkie przepisy dotyczące zawieszenia działalności gospodarczej, dotyczące obowiązku opłacanie ubezpieczenia oraz składania deklaracji.

Kolejną zmianą w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych jest uchylene w art. 47 ust. 1a, który dotyczył składania deklaracji i opłacania składek przez artystów i twórców, w stosunku do których decyzję wydała Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców. Dodatkowo dodaje się do niego art. 2c, zgodnie z którym „osoby, o których mowa w ust. 2a, 2b, 2d, 2e, 2f i 2h, są zwolnione z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej lub imiennych raportów miesięcznych za kolejny miesiąc, także wówczas, gdy zmiana w stosunku do miesiąca poprzedniego jest spowodowana wyłącznie zmianą minimalnego wynagrodzenia lub przeciętnego wynagrodzenia. Dzięki temu artyści nie będą musieli we wskazanych sytuacjach składać deklaracji rozliczeniowej przy każdej zmianie wysokości minimalnego wynagrodzenia.

Ponadto do art. 47 dodaje się ust. 2h, dzięki któremu artyści zawodowi, którzy zadeklarowali opłacanie składek w minimalnej wysokości nie będą musieli składać co miesiąc deklaracji rozliczeniowej.

Ostatnia ze zmian do ww. ustawy dotyczy art. 50. Dodawane do niego ust. 3d oraz 20 wskazują, że Polskiej Izbie Artystów mogą być udostępniane dane artystów zawodowych ubiegających się o przyznanie dopłaty, o której mowa w art. 33 ustawy o uprawnieniach artysty zawodowego i korzystających z tej dopłaty. Udostępniane dane mają ułatwiać proces wydawania decyzji w sprawie dopłaty, jak również ułatwić przekazywanie tejże Dopłaty na właściwe konto.

W art. 59 projektu wprowadzane są zmiany do ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Ich celem jest dostosowanie treści ustawy do instytucji artysty zawodowego, czyli dodanie do podmiotów podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu artystów zawodowych (w art. 66 ww. ustawy), oraz usunięcie z art. 82 ust. 5 działalności twórczej. Ponadto dodano przepis dotyczący regulacji składek zdrowotnych w trakcie zawieszenia działalności artystycznej.

Podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne, zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych będzie podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

W art. 60-70 projektu znajdują się przepisy przejściowe i dostosowujące. Art. 59 projektu reguluje sytuacje osób w stosunku do których Komisję do spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, zwaną dalej „Komisją” wydała decyzje o uznaniu działalności za artystyczną lub twórczą. Osobom takim w terminie 120 dni od dnia wejścia w życie ustawy, potwierdza się w drodze decyzji uprawnienia artysty zawodowego. Uprawnienia artysty zawodowego potwierdzane są bezterminowo, jeżeli działalność twórcza lub artystyczna ustalona w decyzji Komisji przekracza liczbę lat określoną dla danego zawodu w rozporządzeniu wydawanym na podstawie art. 36 pkt 2 ustawy. Jeżeli liczba lat nie uprawnia do bezterminowego potwierdzenia uprawnień artysty zawodowego, po 3 latach podlegają one aktualizacji na zasadach ogólnych określonych w ustawie.

Zgodnie z art. 61 ustawy postępowania wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej i niezakończone decyzją ostateczną przed Komisją prowadzi, na podstawie przepisów dotychczasowych, Rada Izby. W sprawach sądowych, sądowno-administracyjnych, administracyjnych lub egzekucyjnych, dotyczących decyzji wydanych przez Komisję, stroną lub uczestnikiem staje się Izba. Akta spraw prowadzonych przed Komisją, z dniem wejścia w życie ustawy przejmuje Izba.

Zgodnie z art. 62 ustawy, przy wydawaniu decyzji potwierdzającej uprawnienia artysty zawodowego, do liczby lat, o której mowa w art. 34 ust. 1 ustawy, zalicza się lata działalności artystycznej i twórczej sprzed daty wejścia w życie ustawy, potwierdzone przez właściwą organizację reprezentatywną. Art. 23-29 stosuje się odpowiednio. Zaliczenie lat, o którym mowa w ust. 1, jest możliwe do 2024 r. Przepis ten dotyczy artystów, w stosunku do których nie wydano jeszcze żadnej decyzji, ale którzy prowadzą już działalność artystyczną/twórczą od dłuższego czasu. Aby nie byli oni pokrzywdzeni w stosunku do „nowych” artystów, daje się możliwość zaliczenia im wstecz dorobku artystycznego, co ma znaczenie przy bezterminowej aktualizacji uprawnień.

Zgodnie z art. 63 projektu, opłata reprograficzna należna przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, pobierana jest na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zgodnie z projektowanym art. 64 system teleinformatyczny działający w Polskiej Izbie Artystów ma zostać uruchomiony w terminie do dwóch lat od wejścia w życie ustawy. Trzeba jednak podkreślić że wskazana granica jest datą najpóźniejszą, a Izba będzie podejmowała wszelkie możliwe działania by uruchomić go wcześniej. Powodem wprowadzenia takiego zapisu są płynące z rynku usług informatycznych informacje o kolejnych opóźnieniach przy prowadzonych postępowaniach na stworzenie systemów teleinformatycznych. Przepis ma stanowić zabezpieczenie i wprowadzać bezpieczną granicę dla utworzenia systemu bez konieczności nowelizowania ustawy w razie wystąpienia opóźnień na etapie wyłaniania dostawcy systemu teleinformatycznego bądź też realizacji przez tego wykonawcę samego systemu. Do czasu uruchomienia systemu dane będą mogły być gromadzone i udostępniane w innej formie. Do czasu uruchomienia systemu dane do ZUS będą przesyłane co najmniej raz w miesiącu w formie elektronicznej.

Zgodnie z art. 65 projektu tworzy się Polską Izbę Artystów. Izba nabywa osobowość prawną z dniem wejścia w życie ustawy.

Sposób jego powołania i zadania reguluje art. 66. Ma on być powołany przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w terminie 7 dni od dnia wejścia w życie ustawy. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową Pełnomocnika zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Celem działania Pełnomocnika jest zorganizowanie Polskiej Izby Artystów, w tym:

- 1) podejmowanie czynności niezbędnych do rozpoczęcia działalności Polskiej Izby Artystów w tym jej organizacji, zatrudnienia pracowników oraz podjęcie innych czynności niezbędnych do rozpoczęcia pracy;
- 2) wsparcie ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przy ustaleniu po raz pierwszy organizacji reprezentatywnych;
- 3) wsparcie administracyjne organizacji reprezentatywnych w wyborze członków Rady Izby pierwszej kadencji.

Pełnomocnik w terminie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy sporządza i przedstawia do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego projekt planu finansowego Polskiej Izby Artystów. Nadzór nad działalnością Pełnomocnika sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Do czasu powołania Dyrektora Izby jego funkcję pełni Pełnomocnik. Oznacza to, że może on wykonywać wszelkie uprawnienia przysługujące dyrektorowi.

W ustawie wskazano datę graniczną działania pełnomocnika – kończy on swoją działalność po powołaniu Dyrektora Izby.

W art. 67 uregulowano kwestie finansowe związane z tworzeniem Izby. Zgodnie z jego ustępem pierwszym minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmuje działania i przekazuje w drodze dotacji niezbędne środki do utworzenia Polskiej Izby Artystów niezwłocznie po wejściu w życie ustawy. Ponadto wskazuje się, że w celu wykonania przepisów ustawy Prezes Rady Ministrów dokonuje, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń oraz limitów zatrudnienia, między częściami, działami i rozdziałami budżetu państwa z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej. W celu wykonania przepisów ustawy minister dokona przeniesienia wydatków między działami klasyfikacji budżetowej w ramach części budżetowej, której jest dysponentem.

Zgodnie z art. 68 projektu minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w terminie 21 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, po otrzymaniu opinii Pełnomocnika, ustala pierwszą listę organizacji reprezentatywnych i ogłasza ją na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej urzędu, który go obsługuje. Lista ta jest ustalana według zasad określonych ustawą, na podstawie dostępnych danych oraz informacji pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego oraz badań statystycznych. Jeżeli żadna z organizacji nie spełnia kryterium reprezentatywności, za reprezentatywne uznaje się po dwie organizacje reprezentujące największą liczbę artystów działających w danym zawodzie artystycznym.

Zgodnie z art. 69 projektu, organizacje reprezentatywne z listy, o której mowa w art. 67, wyznaczają przedstawicieli do wyboru członków Rady Izby w terminie 60 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Jeżeli w tym okresie, na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ogłoszony

będzie nadal stan epidemii, organizacje reprezentatywne zwalnia się z wymogu określenia sposobu wyboru przedstawicieli podczas walnego zgromadzenia. Zapis ten jest podyktowany potencjalnym niebezpieczeństwem zarażeniem się koronawirusem przez uczestników walnego zgromadzenia. Ponadto w trakcie obowiązywania obostrzeń w trakcie samego stanu epidemii sama organizacja walnego zgromadzenia – wynajęcie odpowiednich pomieszczeń, zapewnienie wyżywienia i obsługi może być niemożliwe. Jeżeli chodzi o sam sposób wyłonienia przedstawicieli w trakcie obowiązywania stanu epidemii, to projekt pozostawia w tym zakresie dowolność organizacjom. Każda z nich będzie w tym zakresie działać zgodnie z postanowieniami swojego statutu. Organizacje reprezentatywne wybierają członków Rady Izby w terminie 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Art. 66 i 67 gwarantują, że w ciągu 90 dni od dnia wejścia w życie ustawy powołane zostaną organy Izby. Ponieważ przepisy ustawy różnicują wejście w życie poszczególnych przepisów, to w ciągu 30 dni od dnia wejścia w życie całej ustawy Izba powinna mieć już powołany jeden z organów w pełnym składzie – Radę.

W art. 70-73 znajduje się określenie maksymalnych wydatków związanych z tworzoną regulacją oraz reguła wydatkowa.

Ustawa ma wejść po upływie 90 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 8 ust. 2 i 3, art. 16 oraz art. 64-69, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Szacuje się, że ustawa wejdzie w życie na przełomie listopada i grudnia 2021 r., dzięki czemu od roku 2022 będzie możliwe udzielanie wsparcia artystom za pośrednictwem nowopowołowanego Funduszu.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projektowana regulacja nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Projektowana regulacja nie będzie wymagała notyfikacji Komisji Europejskiej w trybie ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 708).

Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia. Ogłoszona w Dzienniku Ustaw ustawa zostanie przekazana do Komisji Europejskiej jako krajowy środek wykonawczy.

Stosownie do postanowień art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej. Ponadto zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.), został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

ZA ZGODNOŚĆ POD WZGLĘDEM PRAWNYM,
LEGISLACYJNYM I REDAKCYJNYM

Andrzej Nowarski

Pełnomocnik Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

do spraw uprawnień artysty zawodowego
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/